

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

TARJA LUKKARI

CHRISTELL ÅSTRÖM

HARVAAN ASUTTUIJEN ALUEIDEN PARLAMENTAARINEN TYÖRYHMÄ

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportti

MAA- JA METSÄTALOUSHALLITUKSEN JULKAISUJA 2019:22

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:22

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportti

Tarja Lukkari ja Christell Åström

Maa- ja metsätalousministeriö Helsinki 2019

ISBN: 978-952-366-012-0

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa- metsätalousministeriö	11.10.2019	
Tekijät	Christell Åström ja Tarja Lukkari (koostaneet), Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä		
Julkaisun nimi	Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportti		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 2019:22		
ISBN PDF	978-952-366-012-0	ISSN PDF	1797-397X
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-012-0		
Sivumäärä	72	Kieli	suomi
Asiasanat	harvaan asuttu, parlamentaarinen työryhmä		
Tiivistelmä	<p>Valtioneuvosto asetti lokakuussa 2017 toimikaudelle 1.11.2017–30.9.2019 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi. Työryhmän tehtävänä oli käydä läpi ja esittää konkreettisia poliittisia toimenpiteitä mm. Harvaan asutun maaseudun strategian 2017–2020 toimenpiteiden toteutukselle sekä tarkastella verohuojennuksiin ja alueellisiin tukiin liittyviä mahdollisuuksia harvaan asutun maaseudun näkökulmasta. Työryhmän tarkastelussa oli joitakin Ruotsin ja Norjan aluepoliittisia toimenpiteitä ja niiden sovittaminen meidän olosuhteisiin. Lisäksi on käsitelty byrokratian purkuun liittyviä toimenpiteitä ja maaseutuvaikutusten arviointityökalun käyttöä.</p> <p>Harvaan asuttu maaseutu kattaa 68 prosenttia Suomen pinta-alasta, ja siellä asuu nykyisellään noin viisi prosenttia väestöstä. Valtaosa luonnonvaroista sijaitsee alueella. Tärkeä kysymys on, miten luonnonvaroja hyödynnetään mahdollisimman kestäväällä tavalla maamme elinvoiman vahvistamiseksi. Alueilla on merkitystä ihmisten hyvinvoinnin lisääjänä. Väestön väheneminen ja ikääntyminen näkyvät harvaan asutuilla alueilla. Osaavan työvoiman saatavuus on haasteena. Kasvava monipaikkaisuus tuo elinvoimaa alueille, mutta lisää samalla tarvetta palveluihin. Harvaan asuttu maaseutu ei ole yhtenäinen. Tilastojen keskiarvojen taakse piiloutuu niin menestyneitä ja elinvoimaisia alueita kuin vähemmän hyvinvoivia.</p> <p>Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä on toimikautensa aikana perehtynyt harvaan asuttujen alueiden erityisiin olosuhteisiin ja esittänyt toimenpide-ehdotuksia seuraaviin teemakokonaisuuksiin: kunnossa oleva infrastruktuuri, kilpailukykytekijät, luonto- ja luonnonresurssien kestävä käyttö, uudet palvelumuodot kumppanuuksien kautta, monipaikkaisuus ja paikkariippumaton työ sekä verotus ja alueelliset tuet.</p>		
Kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet	11.10.2019	
Författare	(sammanställt av) Christell Åström och Tarja Lukkari, den parlamentariska arbetsgruppen för glesbygder		
Publikationens titel	Slutrapport från den parlamentariska arbetsgruppen för glesbygder		
Publikationsseriens namn och nummer	Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2019:22		
ISBN PDF	978-952-366-012-0	ISSN PDF	1797-397X
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-012-0		
Sidantal	72	Språk	finska
Nyckelord	glesbygd, parlamentarisk arbetsgrupp		
Referat	<p>I oktober 2017 tillsatte statsrådet en parlamentarisk arbetsgrupp för glesbygder för tiden 1.11.2017–30.9.2019 för att förbättra möjligheterna för glesbygden i Finland. Arbetsgruppen har haft till uppgift att gå igenom och föreslå konkreta politiska åtgärder bland annat för att genomföra åtgärderna i utvecklingsstrategin för glesbygden 2017–2020 samt för att granska möjligheterna till skattelättnader och regionalt stöd ur glesbygdens synvinkel. Arbetsgruppen har granskat vissa regionalpolitiska åtgärder i Sverige och Norge samt tillämpningen av dem i Finland. Vidare har gruppen behandlat åtgärder för att minska byråkratin och främja användandet av landsbygdssäkrin.</p> <p>Glesbygden upptar 68 procent av Finlands areal och omkring fem procent av befolkningen bor i glesbygden i dag. Merparten av naturresurserna finns i det området. En viktig fråga är hur naturresurserna ska användas på ett så hållbart sätt som möjligt för att stärka vårt lands livskraft. Regionerna har betydelse när det gäller att öka människornas välbefinnande. Effekterna av att befolkningen minskar och åldras syns i glesbygden. Tillgången på kunnig arbetskraft är en utmaning. Den ökande multilokaliteten ger regionerna livskraft, men ökar samtidigt behovet av tjänster. Glesbygden är inte enhetlig. Bakom det statistiska genomsnittet finns såväl framgångsrika och livskraftiga områden som mindre välmående områden.</p> <p>Den parlamentariska arbetsgruppen för glesbygder har under sin mandatperiod satt sig in i de särskilda förhållandena i glesbygden och lagt fram åtgärdsförslag till följande temahelheter: fungerande infrastruktur, konkurrenskraftsfaktorer, hållbar användning av naturresurser, nya serviceformer genom partnerskap, multilokalitet och platsneutralt arbete samt beskattning och regionala stöd.</p>		
Förläggare	Jord- och skogsbruksministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Agriculture and Forestry	11 October 2019	
Authors	Christell Åström and Tarja Lukkari (editors), Parliamentary working group on sparsely populated areas		
Title of publication	Final report of the parliamentary working group on sparsely populated areas		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 2019:22		
ISBN PDF	978-952-366-012-0	ISSN (PDF)	1797-397X
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-012-0		
Pages	72	Language	Finnish
Keywords	sparsely populated, parliamentary working group		
<p>Abstract</p> <p>To provide better opportunities for sparsely populated areas in Finland, the Government appointed, in October 2017, a parliamentary working group for sparsely populated areas for a term from 1 November 2017 to 30 September 2019. The task of the working group was to review and present concrete policy measures for the implementation of initiatives such as the Strategy for sparsely populated rural areas 2017–2020, and to explore opportunities for tax concessions and regional support. The working group has reviewed some regional policy measures adopted in Sweden and Norway, and their potential application in Finland. In addition, measures to reduce bureaucracy and the use of a rural impact assessment tool have also been discussed.</p> <p>Sparsely populated rural area accounts for 68 percent of Finland’s total area and is currently home to approximately 5 percent of the population. The majority of natural resources are located in this area. Boosting Finland’s vitality by maximising the sustainable use of natural resources is of key importance. Regions significantly contribute to the wellbeing of people. Population decline and ageing are evident in sparsely populated areas. The availability of skilled labour is a challenge. The growing popularity of multi-local living improves the vitality of regions, but at the same time it increases the need for services. Not all sparsely populated rural areas are alike. Behind statistical averages, there are regions that are successful and viable, and those that are less thriving.</p> <p>During its term, the parliamentary working group on sparsely populated areas has familiarised itself with the special circumstances of sparsely populated areas and proposed measures on the following themes: well-functioning infrastructure, competitiveness factors, sustainable use of natural resources, new forms of services through partnerships, multi-local living and location independent work, taxation and regional support.</p>			
Publisher	Ministry of Agriculture and Forestry		
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

LUKIJALLE	9
1 Tiivistelmä	11
1.1 Taustaa.....	11
1.2 Tiivistetty listaus toimenpiteistä.....	12
2 Toimenpiteet	21
2.1 Infrastruktuuria kunnostettava ja ylläpidettävä.....	23
Kunnossa oleva tiestö.....	23
Tietoliikenne.....	24
Liikkuminen.....	27
Asumisen kustannukset.....	29
Posti.....	30
2.2 Kilpailukykytekijät vahvistettava ja nostettava esiin.....	31
Yritysten rahoitus maaseudulla.....	31
Business Finlandin tuet ja innovaatioasetelit.....	33
Kuljetustuki.....	35
Toimeentulon yhdistäminen.....	36
Arvonlisäveron alaraja.....	37
Omistajanvaihdos.....	38
Hankintalaki.....	39
Yhteiskunnallinen yrittäjyys ja työosuuskunnat.....	40
Palkkatuen käyttö järjestöissä.....	41
2.3 Luonto ja luonnonresurssit hyödynnettävä kestävästi.....	43
Hajautettu energiantuotanto.....	43
Elintarviketuotanto ja vienti.....	44
Luontomatkatilu ja erätalous.....	46
Puunjalostaminen ja puurakentaminen.....	49

2.4	Julkiset palvelut tuotettava kumppanuudessa uudella tavalla	50
	SGEI	51
	Liikkuvat palvelut.....	52
	Elinikäinen oppiminen	52
	Maaseutuvaikutusten arviointi	55
	Turvallisuus.....	56
	Pankkipalvelut	58
2.5	Monipaikkaisuutta ja paikkariippumatonta työtä mahdollistettava.....	59
2.6	Verotus ja alueelliset tuet paikkaperustaisiksi	62
3	Jatkotoimenpiteitä	66
	Liite 1: Parlamentaarisen työryhmän toiminta.....	68

LUKIJALLE

Valtioneuvosto asetti lokakuussa 2017 toimikaudelle 1.11.2017–30.9.2019 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi. Työryhmään nimetyt kaikkien eduskuntapuolueiden edustajat ja asiantuntijajäsenet MMM:stä, VM:stä ja TEM:stä tarttuivat tehtävään innostuneina tunnistaen kuitenkin tehtävän haastavuuden ja tärkeyden.

Harvaan asuttujen alueiden, joita on 68 prosenttia Suomen maapinta-alasta ja joilla asuu noin viisi prosenttia väestöstä, mahdollisuudet tunnistettiin. Alueella sijaitsee valtaosa Suomen aineellisista ja aineettomista luonnonvaroista ja luontokohteista, joita hyödynnetään niin teollisuuden käyttöön kuin vapaa-ajan virkistytymisen paikkana. Alueella on myös valmiiksi rakennettua kattavaa infrastruktuuria. Alueella sijaitsevat luonnonvarat sekä aineettomat resurssit ovat tärkeitä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän sekä siihen sopeutumisen näkökulmasta.

Työryhmä tunnisti alueen haasteet ja haki toimenpide-esityksillään ratkaisuja niihin. Kokouksissa kuultiin asiantuntijaesityksiä väestökehityksestä, monipaikkaisuudesta, infrastruktuurista, innovaatioista, yrittämisestä, työllisyydestä, palveluiden keskittymisestä ja biotaloudesta. Työryhmä haki ratkaisuja niin verotuksellisista keinoista, alueellisista tukimahdollisuuksista, normien purusta, lainsäädännön muutoksista, uusista toimintatavoista kuin rahoituksen lisäämisestä. Esimerkkejä haettiin myös Ruotsin ja Norjan toimintamalleista. Työryhmän esittämiä toimenpiteitä voidaan edistää parlamentaarisin toimin.

Periaatteena työryhmän työskentelyssä oli avoimuus sekä ulospäin että ryhmän sisällä. Toimenpide-esityksistä keskusteltiin luottamuksellisesti, ja ne hiottiin sellaiseen muotoon, että kaikki työryhmän jäsenet pystyivät seisomaan esitysten takana. Suuri osa esityksistä onkin mukana pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelmassa. Tässä raportissa on kuvattu toimenpide-esitysten taustaa, työryhmän näkemyksiä, ministeriöiden kommentteja sekä esitysten toteutumisen nykytilannetta. Raportin lopussa työryhmä ehdottaa, että toimenpide-esitysten toteutuksen seuranta annetaan tehtäväksi sille toimielimelle, joka tulee vastamaan hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2020 esitetyn

harvaan asutulle maaseudulle kohdennetun kertaluonteisen rahoituksen toteutuksesta. Tarkempi kuvaus työryhmän toiminnasta löytyy liitteestä 1.

Raportin alussa on tiivistelmä, jossa on lueteltu työryhmän esittämät toimenpiteet. Raportin ovat koostaneet työryhmän sihteereinä toimineet erityisasiantuntija Tarja Lukkari Harvaan asutun maaseudun verkostosta (jäljempänä HAMA-verkosto) ja neuvotteleva virkamies, Maaseutupolitiikan neuvoston pääsihteeri Christell Åström maa- ja metsätalousministeriöstä. Aineistona on käytetty mm. asiantuntijakuulemisissa saatuja materiaaleja, ministeriöiden raportteja ja kannanottoja raportin teemoihin, tilastoja, tutkimuksia, EU:n ja hallitusohjelman linjauksia ja raportteja.

Työryhmän työhön osallistui asiantuntijoita, useita tahoja ja yksittäisiä henkilöitä eri puolilta Suomea. Aktiivisen sosiaalisen median kautta tapahtuneen tiedottamisen kautta työryhmä sai lukuisia kommentteja toimenpide-esityksiin. Keskustelussa oli mukana harvaan asuttujen alueiden maakuntaliittoja, kuntia, eri organisaatioita ja kyläyhteisöjä. Maaseutupolitiikan neuvoston jäsenet ja sen yhteydessä toimivat verkostot auttoivat tiedon haussa. HAMA-verkosto valmisteli parlamentaarisen työryhmän kokouksia ennakolta kuulemalla asiantuntijoita ja keskustelemalla esitysten pohjalta. Parlamentaarisen työryhmän jäsenten taustayhteisöt (eduskuntaryhmät, ministeriöt) toivat omia näkökulmiaan käsiteltävänä oleviin toimenpiteisiin. Lämpimät kiitokset kaikille työhön osallistuneille.

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä

puheenjohtaja Anne Kalmari (Kesk.)
 Hanna Halmeenpää (Vihr.)
 Lauri Heikkilä (PS)
 Markku Eestilä (Kok.)
 Susanna Koski (Kok.)
 Mikko Kärnä (Kesk.)
 Anders Norrback (RKP)
 Jarmo Palm (TEM)
 Sari Tanus (KD)
 Anne-Marie Välikangas (VM)

varapuheenjohtajana Tytti Määttä
 Atte Harjanne (Vihr.)
 Katja Hänninen (Vas.)
 Marja Kokkonen (MMM)
 Kari Kulmala (Sin.)
 Lea Mäkipää (Sin.)
 Johanna Ojala-Niemelä (SPD)
 Raimo Piirainen (SDP)
 Stefan Wallin (RKP)

1 Tiivistelmä

1.1 Taustaa

Valtioneuvosto asetti lokakuussa 2017 toimikaudelle 1.11.2017–30.9.2019 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi ([linkki](#)).

Työryhmälle asetetut tehtävät olivat mm. seuraavat asiat:

- Käydä läpi ja esittää konkreettisia poliittisia toimenpiteitä Harvaan asutun maaseudun strategian 2017–2020 toimenpiteiden toteutukselle.
- Käydä läpi ja käsitellä Ruotsin selvityksen toimenpide-ehdotuksia ja esittää, mitkä olisivat toteutettavissa Suomessa. Myös Norjan aluepoliittisiin toimenpiteisiin olisi syytä tutustua.
- Tarkastella verohuojennuksiin sekä alueelliseen tukeen liittyviä mahdollisuuksia harvaan asutun maaseudun näkökulmasta.
- Hakea uusia byrokratian purkuun liittyviä toimenpiteitä.
- Selvittää, voisiko maaseutuvaikutusten arviointityökalun käyttö maakunta- ja sote-uudistuksessa tulla velvoittavaksi harvaan asutuilla alueilla.

Työryhmä perehtyi teemakohtaisesti yllä oleviin kysymyksiin ja laati konkreettisia esityksiä toimikautensa aikana väliraporttien muodossa puolivuositain.

Työryhmän puheenjohtajana toimi kansanedustaja Anne Kalmari (Kesk.) ja varapuheenjohtajana Harvaan asutun maaseudun verkoston puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Tytti Määttä. Työryhmän muut jäsenet olivat Mikko Kärnä (Kesk.), Susanna Koski (Kok.), Markku Eestilä (Kok.), Johanna Ojala-Niemelä (SPD), Raimo Piirainen (SDP), Kari Kulmala (Sin.), Lea Mäkipää (Sin.), Lauri Heikkilä (PS), Eliisa Panttila (PS varajäsen), Hanna Halmeenpää (Vihr.), Johanna Karimäki (Vihr. varajäsen), Katja Hänninen (Vas.), Kaisa Korhonen (Vas. varajäsen), Stefan Wallin (RKP), Mikaela Nylander (RKP varajäsen), Sari Tanus (KD) ja Olavi Kietäväinen (KD varajäsen). Pysyvinä asiantuntijoina työryhmässä olivat maa- ja

metsätalousministeriöstä Marja Kokkonen (MMM), Laura Jänis (MMM varaedustaja), Jarmo Palm (TEM), Hanna-Mari Kuhmonen (TEM varaedustaja), Anne-Marie Välikangas (VM) sekä Jyri Inha (VM varaedustaja).

Eduskuntavaalien 2019 jälkeen Vihreiden edustajiksi työryhmään vaihtuivat Atte Harjanne ja Tiina Elo (varajäsen). Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen edustajaksi vaihtui Anders Norrback.

Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) pääsihteeri Christell Åström ja Harvaan asutun maaseudun verkoston erityisasiantuntija Tarja Lukkari toimivat työryhmän sihteereinä.

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä kokoontui yhteensä 14 kertaa ja piti yhden etäkokouksen. Tämän lisäksi pidettiin helmikuussa 2019 seminaari, missä työryhmän jäsenet esittelivät siihen asti ryhmässä hyväksytyt toimenpide-ehdotukset laajemmalle verkostolle ja medialle. Työryhmä luovutti loppuraportin Maaseutupolitiikan neuvoston puheenjohtajalle maa- ja metsätalousministeri Jari Lepälle 11.10.2019. Tarkempi kuvaus työryhmän toiminnasta löytyy liitteestä 1.

Työryhmän esittämät toimenpiteet on esitetty alla tiivistetysti. Myöhemmin raportista löytyy perustelut toimenpide-esityksille sekä toimenpiteiden tämän hetkinen toteutumistilanne silloin, kun se on tiedossa. Jos toimenpiteestä löytyy kirjaus hallitusohjelmassa, joko koko toimenpiteeseen tai osaan siitä, on se todettu *Hallitusohjelmassa huomioitu* -kirjauksella ehdotuksen jälkeen.

1.2 Tiivistetty listaus toimenpiteistä

Infrastrukturi kunnostettava ja ylläpidettävä

Yleisille teille laaditaan yli hallituskausien ulottuva korjausvelkaohjelma, jolla korjausvelkaa pienennetään. Tämä tulee koskea myös alempiasteista tieverkkoa. Yhdysteiden päällysteiden uusimisväli tulee puolittaa 50 vuodesta 25 vuoteen.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Tieluokituksia on nostettava siellä, missä se on elinkeinoinhin ja liikenneturvallisuuteen perustuen tarkoituksenmukaista. Ilmastonmuutoksen vuoksi talvikunnossapidon rahoitusta on lisättävä 20 prosenttia nykyiseen verrattuna. Palveluja on voitava ostaa myös suoraan alueellisilta toimijayrityksiltä ilman valtakunnallisia väliurakoitsijoita.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Yleispalveluliittymän tiedonsiirron vähimmäisnopeus (yleispalveluvelvoite) nostetaan vähintään 20 Mbit/s vuoteen 2025 mennessä. Symmetrisyys ja tasalaatuisuus on taattava. Nopea ja kohtuuhintainen vähintään 100 Mbit/s kiinteä laajakaista on tulevaisuudessa osa perusinfrastruktuuria, joka takaa myös 5G:n toimivuutta.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Laajakaistahanketta jatketaan vähintään vuoden 2020 loppuun saakka, tämä tulee myös huomioida tulevan EU-ohjelmakauden valmistelussa. Liikenne- ja viestintäministeriön tulee valmistella suunnitelma, jolla ulotetaan nopeat 100 Mb/s symmetriset ja tasalaatuiset yhteydet koko maahan kansallisten ja EU-tavoitteiden mukaisesti ja samalla luodaan pitkäjänteiset edellytykset julkisen tuen turvin tapahtuvalle laajakaistarakentamiselle vielä vuoden 2020 jälkeen. Rahoituksessa haetaan uusia innovatiivisia rahoitustapoja. Maaseuturahaston kautta tulee jatkossakin mahdollistaa kyläverkkojen rakentaminen.

Markkinaehtoinen alue ja samalla kuntien maksuosuudet tulee tarkistaa kuntien muuttuneen taloustilanteen vuoksi ja huomioida määrittelyssä asukastiheys vain taajamien ulkopuolelle jäävän väestön osalta.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Kehitetään mantereen kutsu(joukko)liikennettä ja muita uusia liikkumismuotoja yhdistämällä eri kuljetuspalveluja (henkilö- ja tavaraliikenne), karsimalla päällekkäistä toimintaa ja yhtenäistämällä kuntien käytäntöjä sekä lisäämällä palveluja solmukohtiin. Maakunnissa laaditaan liikennejärjestelmäsuunnitelmia.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Säilytetään yhteysalusliikenteen maksuttomuus.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Selvitetään kokeiluhankkeen mahdollisuus rajoitetun ajo-oikeuden käyttöönotosta 16-vuotiaille ja ikäihmisille harvaan asutulla maaseudulla.

Sähköverkon kaapeloinnille mahdollistetaan viiden vuoden jatkoaika. Lunastuskorvauksissa myös puuston kasvun menetys on huomioitava.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Kaikkein harvimmilla alueilla postimaksuun tulee edelleen sisältyä kotiinkuljetus, mikäli lähimpään postitoimipisteeseen on yli 20 km.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Harvaan asuttujen alueiden kuntakeskuksiin tulee saada pakettiautomaattipalvelu.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Kilpailukykytekijät vahvistettava ja nostettava esiin

Ratkaistaan alueen yritysten vaikeuksia saada investointien rahoitukseen lainaa. Varmistetaan, että harvaan asutun maaseudun yritysten investoinnit eivät kaadu vakuuksien puuttumiseen.

Selvitetään mahdollisuus luoda Finnveralle uusi elementti harvaan asutun alueen yritysten investointien tukemiseen/takaamiseen.

- Investointien mahdollistaminen
- Laaditaan toimenpideohjelma asian helpottamiseksi
- Euroopan investointirahoitus myös maaseutuyrityksille

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Business Finlandin rahoitusta on laajennettava osakeyhtiöistä myös muihin yritysmuotoihin, jolloin ne ovat paremmin harvaan asutun maaseudun yritysten käytettävissä.

- Muutetaan kansallista lainsäädäntöä ja ohjeistusta niin, että TEKESin tuki kohdentuu myös maaseudun PK-yrityksille. Varmistetaan, että yrittäjyyttä edistävät työkalut, kuten esim. innovaatioaseteli ovat kaikkien yritysten saatavilla yritysmuodosta riippumatta.

Varmistetaan alueellisen kuljetustuen jatkuminen vuoden 2019 jälkeen ja nostetaan se pohjoismaiselle tasolle. Kuljetustukea ei tule sisällyttää maakunnan yleiskatteellisen rahoituksen piiriin, vaan sen tulee olla valtion erillisrahoitusta.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Yrittäjäksi ryhtymisen riskiä pienennetään sujuvoittamalla siirtymää työnhakijasta tai työntekijästä yrittäjäksi sekä sovittamalla yhteen sosiaaliturvaa, palkkatuloja ja yritystuloja osaksi kokonaistoimeentuloa. Itsensä työllistämistä yrittäjänä helpotetaan

mahdollistamalla osa-aikaisen yrittäjyyden rahoitus. Saatujen kokemusten pohjalta osa-aikayrittäjyyden mahdollisuuksia tulee edelleen kehittää. Osa-aikayrittäjyys on myös huomioitava yritystuissa.

Huomioitu hallitusohjelmassa

Arvonlisäveron alarajaa tulisi nostaa 10 000 eurosta 12 000 euroon vuoden 2020 alusta lukien.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Yritysten omistajanvaihdoksia edistetään ja helpotetaan varmistamalla jo olemassa olevien hyvien omistajavaihdospalveluiden lähineuvonta alueilla. Maakunnallisesti tarjotaan erikoistunut omistajavaihdosten neuvontapalvelu. Maatilojen sukupolvenvaihdosten perusteena olevaa 25 000 euron tulorajavaatimusta tulee laskea ja tähän tulee laskea mukaan myös muun yritystoiminnan tulot.

Kunnat ja maakunnat lisäävät hankinnoissaan paikallisia palveluja ja tuotteita. Hankintakriteereissä otetaan käyttöön laadulliset kriteerit ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien muodossa ja pilkotaan hankinnat pienempiin osiin.

- Kuntia ja maakuntia tulee ohjeistaa tekemään hankintastrategia, joka ottaa huomion lähiruuan ja lähien energian. Rakentamisinvestoinneissa tulee selvittää puuvaihtoehto.
- Puuvaihtoehdon selvittämisestä laaditaan kansallinen suositus.
- Sosiaalisen asuntotuotannon tuki porrastetaan hankkeen ekologisuuden mukaan vrt. Itävalta. Tuen suuruus 5–10 prosenttia. Tuki myönnetään investointitukena tai korkotukena.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden lainsäädäntö laitetaan kuntoon ja täsmennetään työosuuskuntaan liittyvää lainsäädäntöä.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Helpotetaan järjestöjen työllistämismahdollisuuksia harvaan asutulla maaseudulla: Lisätään 1 000 henkilötyövuotta ja kohdistetaan se harvaan asutulle maaseudulle (kriteereinä esim. asuinpaikkakunta, etäisyys, koulutustausta, ei julkista liikennettä, sosiaalinen tausta). Näin voidaan helpottaa järjestöjen mahdollisuutta käyttää 100 prosentista palkkatukea harvaan asutulla maaseudulla.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Luonto ja luonnonresurssit hyödynnettävä kestävästi

Maatilaluokan ja tilojen yhteistä biokaasun tuotantoa edistetään ja mahdollistetaan myynti liikennekäyttöön.

- Makeran investointituki tulee kohdentaa koko investoinnille riippumatta siitä, käytetäänkö energia tilalla tuotannossa vai myydäänkö sitä tilalta ulospäin tai käytetäänkö sitä yksityiskäytössä.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Turvataan pitkäjänteinen 4–6 vuoden ohjelma elintarvikkeiden viennin edistämiseen – (Food from Finland -ohjelma).

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Maatalouden heikon kannattavuuden vuoksi maataloille ei säädetä uusia kustannuksia aiheuttavia velvoitteita ilman kompensatiota. Normien purkua tulee jatkaa.

Helpotetaan tila- ja peltoteurastukseen liittyvää lainsäädäntöä ja puretaan normeja.

Maaseudun investointien (Makera) kehittämisrahat turvataan ja maatalojen aloitustuen tulovaatimusrajoja lasketaan.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Marjojen ja sienten varastointituki turvataan.

Metsähallituksen luontopalveluiden (kansallispuistojen, retkeilyalueiden ja monikäyttömetsien ja luonnonsojelualueiden) rakennetun infrastruktuurin kunnossapidon korjausvelka katetaan tulevien hallitusten budjeteissa hallituspohjasta riippumatta. Tuen kohdentamisessa huomioidaan harvaan asutun maaseudun tarpeet sekä kompensatioksi perustettujen kohteiden hoito ja kunnostus.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Nostetaan erämatkailu kansainväliselle tasolle:

- Laaditaan erämatkailun teemaohjelma. Ohjelmassa luodaan malli erämatkailun kansainväliselle markkinoinnille osana Visit Finlandin toimintaa.
- Parannetaan Metsähallituksen mailla yritysten edellytyksiä erämatkailun kehittämiseen (alueiden vuokraus, lupakiintiöt). Arvioidaan säädösmuutosten (metsästyslaki)

mahdollisuudet kehittämistyössä. Parannetaan nykyisten kalastus- ja metsästyslupien myyntikäytäntöjä tehostamalla vähemmän kysytyjen alueiden lupien käyttöä.

- Metsähallitus käynnistää selvityksen erähotellien mahdollistamiseksi erämaa-alueille ja kansallispuistoihin tai niiden läheisyyteen.

Paikallisen väestön elinolosuhteiden turvaamiseen ja alueen vetovoiman edistämiseen erätalouden keinoin sitoudutaan.

Nykyisen metsästyslain 8§:n mukainen vapaa metsästysoikeus turvataan alueen asukkaille. Lisäksi tutkitaan vapaan metsästysoikeuden vaikutus ihmisten hyvinvoinnille ja alueen vetovoimalle.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Kalastuslain 10§ korjataan Ylä-Lapin osalta ja vapaa kalastusoikeus virtavesissä vapavälinein palautetaan. Kalastusoikeuden omistajien asema selvitetään.

Kirjaus laissa.

Puun jatkojalostusta edistetään harvaan asutulla maaseudulla. Turvataan pitkäaikainen ja systemaattinen vienninedistämistyö varmistuen mm. Wood from Finland -ohjelman rahoitus.

Julkiset palvelut tuotettava kumppanuudessa uudella tavalla

Selvitetään SGEI-menettelyn käyttöä välttämättömissä peruspalveluissa (= Services of General Economic Interest eli palveluvelvoite) harvaan asutulla maaseudulla, silloin kun markkinat eivät toimi.

Selvitetään liikkuvien monipalveluiden osalta, voiko valtio kohdentaa niille enemmän avustusta esim. hankinta-avustuksen kautta. Asia selvitetään valtiosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä.

Syrjäisyyslisää saaville kunnille annetaan perustamistukea liikkuvien palveluiden järjestämiseen.

Elinikäisen oppimisen edistäminen

- Aloitetaan kansallinen kokeilu harvaan asutulla alueella toteutettavaksi eri koulutusalojen ja -asteiden (amk, yo, avoin yo, kansalaisopisto) kokoamiseksi ja tuomiseksi (myös digitaalisesti) alueellisiin oppimiskeskuksiin (vrt. Ruotsi).
- Kuntarajaa tulee hälventää alakoulujen osalta. Annetaan perheille mahdollisuus valita lähikoulu kuntarajoista riippumatta harvaan asutulla alueella. Kustannustenjakokysymykset selvitetään osana valtiosuus uudistusta.
- Peruskouluverkon osalta tulee palvelulupaukseen saada linjaus 2,5 tunnin maksimijajasta ja 160 maksimikilometrimäärästä alakoulun osalta.
- Lukiolle ei tule asettaa minimioppilasrajaa. Riittävän tiivis lukioverkko on säilytettävä, samalla lukioiden välistä yhteistyötä ja verkko-opintojen hyödyntämistä tulee lisätä.
- Pienten lukioiden lisä on säilytettävä.
- Korkeakouluopetuksen saavutettavuus on varmistettava koko maassa. Kajaanissa ja Savonlinnassa on turvattava varhaiskasvatuksen opettajien, erityisopettajien ja opettajien muunto-, jatko- ja täydennyskoulutus.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Maaseutuvaikutusten arviointi (MVA) tulee ottaa osaksi julkisen palvelulupauksen määrittelyä.

Turvataan poliisipalveluiden saatavuus hälytystehtävissä kohtuullisessa ajassa koko Suomessa.

- Säädetään asetus minimivasteajoista kiireellisissä tehtävissä ja turvataan tähän liittyvä riittävä resurssointi.
- Harva-alueille pysyvä määrärahoitus. Alueelle kohdennetut lisämäärärahat tulee kohdentaa harvaan asutun alueen turvallisuuden edistämiseksi (esim. myönnetty lisäys 2019)
- Tarkistetaan poliisin työssä olevat poikkihallinnolliset vastuut, jotta voimavaroja voidaan kohdentaa harvaan asutun alueen turvallisuuteen.
- Poliisin toimipisteverkostoa on tarkistettava.

Huomioitu hallitusohjelmassa.

Sisäministeriön tulee vahvistaa Pelastusopiston tutkimus- ja kehittämistoimintaa harva-alueilla ja velvoittaa pelastuslaitoksia ottamaan käyttöön harva-alueen pelastustoimeen tarkoitettuja uusia kalustoja ja menetelmiä.

Turvattava kansalaisen mahdollisuus käyttää pankkipalveluita ilman tietokonetta ja verkkopalvelua mahdollisimman lähellä asuinpaikkaa.

Monipaikkaisuutta ja paikkariippumatonta työtä mahdollistettava

Alueellistamista koskevaan lainsäädäntöön kirjattavissa tavoitteissa tulee huomioida jatkossa ainakin:

- Valtion tehtävien tuloksellinen hoitaminen,
 - työvoiman ja osaamisen saatavuuden turvaaminen,
 - valtion kilpailukyky työnantajana,
 - mahdollisuus paikkariippumattomaan ja monipaikkaiseen työskentelyyn,
 - maan tasapainoinen kehittäminen ja työllisyyden sekä elinvoimaisuuden tukeminen maan eri osissa,
 - osaamiskeskittymien ja valtion sekä alueiden vuorovaikutuksen tukeminen,
 - ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen,
 - virkoja avattaessa tulee tehdä lyhyt arviointi paikkariippumattomuudesta kielelliset oikeudet turvaten.
-

Paikkariippumattoman ja monipaikkaisen työskentelyn edistämiseksi sekä laajamittaisen etätyön tukemiseksi perustetaan yhteistyöskentely-ympäristöjä maan eri osiin. Niihin pyritään muodostamaan uudenlaisia työyhteisöjä, jotka kokoavat valtion toimijoita yli virasto- ja hallinnonalarajojen ja tarvittaessa myös muita ensisijaisesti julkisen sektorin työntekijöitä yhteen. ICT-järjestelmät laitetaan kuntoon tämän mahdollistamiseksi.

- Kunnat tukevat kokeiluja kehittämällä paikallisia ratkaisuja etätyön mahdollistamiseen paremmin mm. hoffice, HUB eli luovat etätyötilat, kokeiluun tulee saada mukaan myös yksityisen sektorin työntekijöitä
-

Valtion toimintojen sijoittamis- tai lakkauttamispäätöksiä tehtäessä huomioidaan nykyistä laajemmin alueen kokonaistilanne mukaan lukien vaikutukset elinkeinorakenteisiin ja työpaikkatarjontaan. Samoin sijoitus- ja lakkauttamispäätösten nettovaikutukseen on kiinnitettävä huomiota.

Alueellistamislainsäädäntöä muutetaan niin, että perustettaessa uusi valtion yksikkö tai toiminto tai laajennettaessa olennaisesti olemassa olevaa yksikköä tai toimintoa, se tulee lähtökohtaisesti sijoittaa pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Pääkaupunkiseudulle sijoitetaan toimintoja vain perustelluista syistä. Uusien toimintojen ja laajennusten osalta pyritään tasapainoiseen ja tarkoituksenmukaiseen sijoittautumiseen.

- Kokeiluluontoisesti vähintään 100 valtion työpaikkaa julistetaan avoimeksi niin, että niissä voi työskennellä paikkariippumattomasti. Kokeilun tulosten pohjalta ne valtion virat, jotka eivät edellytä tiettyä fyysistä sijaintia, avataan paikkariippumattomana, niin että työtä voi tehdä myös pienemmiltä harvaan asutuilta paikkakunnilta käsin.
- Kartoitetaan valtion virastoista pääkaupunkiseudulla ja maakuntakeskuksissa työskenteleviä henkilöitä, jotka haluaisivat tehdä työtä harvaan asutulla maaseudulla ja solmitaan heidän kanssaan etätyösopimus. Annetaan mahdollisuus siirtää oma työ mukana, jos haluaa muuttaa.

Verotus ja alueelliset tuet paikkaperustaisiksi

Alla olevan viiden toimenpide-esityksen osalta tulee käynnistää laajempi perustuslaillinen ennakoarviointi. Arvioinnissa huomioidaan riittävällä ja tarkalla tasolla kohtelun oikeasuhtaisuus ja miten kohtelu saatetaan voimaan. Kohtelun oikeasuhtaisuuden arvioiminen edellyttää mahdollisimman hyvät ja eritellyt tiedot ja ennusteet siitä, miten esitykset tulisivat vaikuttamaan. Selvityksessä huomioidaan myös kuntarajoista riippumattoman paikkatietojärjestelmän hyödyntämismahdollisuudet. Ennakoarvioinnille varataan rahoitus ja se toteutetaan. Ennakoarvioinnin valmistuttua valtioneuvosto tekee päätöksen, ryhtyykö se esitettyihin toimenpiteisiin.

- Verohuojennus palkasta harvaan asutulle alueelle työn perässä muuttavalle. Luodaan verohuojennusjärjestelmä harvaan asutulle maaseudulle, jotta saadaan osaavaa työvoimaa alueelle.
- Harvaan asutun maaseudun alueelle töihin muuttavat saavat opintolainaansa anteeksi 2 600 euron arvosta vuosittain. Lainan korot pitää maksaa itse. Riittävän kauan asumalla laina pyyhkiytyy pois.
- Poistetaan uusilta harvaan asutun alueen yrityksiltä työnantajamaksut Norjan mallin mukaisesti.
- Syrjäseutulisiä maksetaan harvaan asutuilla alueilla toimiville valtion ja kuntien virkamiehille. Valtio kompensoisi syrjäseutulisen kunnille valtiosuusjärjestelmän kautta.
- Tasataan alueellisen sähköveron sähkönhankinnan kustannuksia.

Huomioitu hallitusohjelmassa

2 Toimenpiteet

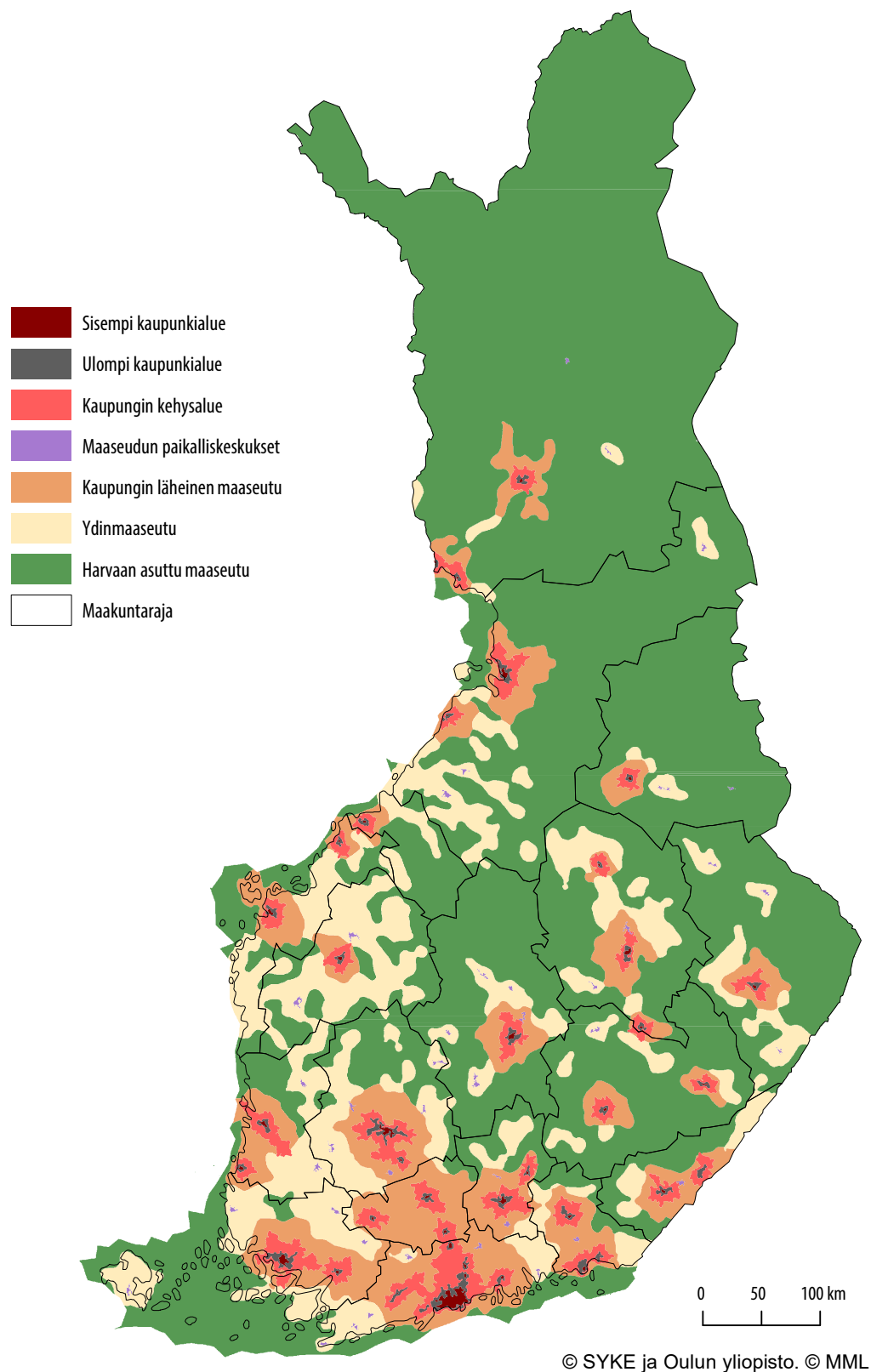
Tässä luvussa käydään läpi parlamentaarisen työryhmän käsittelyssä olleet teemakokonaisuuudet. Nämä on pääosin johdettu Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategiasta 2017–2020. Parlamentaarinen työryhmä keskittyi toimenpiteisiin, jotka ovat poliittisella tasolla ratkaistavissa. Työryhmässä käytiin myös keskustelua siitä, mitkä ehdotukset tulee ottaa mukaan. Työryhmän jäsenillä oli mahdollisuus esittää omia toimenpide-ehdotuksia. Ehdotus, joka sai kaikkien työryhmän jäsenten kannatuksen, jätettiin listaan.

Jokaisen temaattisen osion alle on lyhyesti avattu, miten teemaa käsiteltiin työryhmässä. Asiantuntijoita pyydettiin esittämään näkemyksiä asioihin, joita työryhmissä koettiin haasteellisiksi. Hyväksytyjen toimenpide-ehdotusten osalta on päivitetty toteutuksen tilanne. Työryhmän jäsenet olivat aktiivisia hallitusohjelman laadinnan aikana alkukesällä 2019: Osa toimenpide-ehdotuksista on merkitty pääministeri *Antti Rinteen hallitusohjelmaan 2019 "Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta"* ([linkki](#)). Hallitusohjelmaan päätyneitä toimenpide-esityksiä tulee edelleen konkretisoida ja edistää. Sama koskee niitä toimenpide-esityksiä, jotka eivät ole vielä edenneet.

Työryhmä ehdottaa, että toimenpide-esitysten toteutuksen seuranta annetaan tehtäväksi sille toimielimelle, joka tulee vastaamaan hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2020 esitetyn harvaan asutulle maaseudulle kohdennetun kertaluonteisen rahoituksen toteutuksesta.

Harvaan asuttua maaseutua on Suomessa kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan 68 prosenttia maapinta-alasta. Kuvassa 1 harvaan asuttu maaseutu on merkitty vihreällä.

Kuvio 1. Suomen kaupunki-maaseutuluokitus, harvaan asuttu maaseutu vihreällä

2.1 Infrastruktuuria kunnostettava ja ylläpidettävä

Infrastruktuuriin liittyviä teemoja käsiteltiin kahdessa kokouksessa; 7.2.2018 ja 4.4.2018. Helmikuussa pidetyssä kokouksessa kuultiin seuraavat asiantuntijoiden esitykset: Tietoverkot ja digitalisaatio, liikkumiseen liittyvä puheenvuoro, ylitarkastaja *Katariina Vuorela*, LVM ja tiestöön liittyvä esitys, yksikön päällikkö, *Tuomas Toivonen*, liikennevirasto. Teemaan liittyen julkaistiin tiedote: Harvaan asuttujen alueiden työryhmä vaatii nopeampia laajakaistaliittymiä ([linkki](#)).

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä nosti infrastruktuurikonaisuuden tiimoilta tärkeimmiksi toimenpiteiksi tiestön nykytilan parantamisen korjausvelan pienentämisen kautta ja nopeitten laajakaistayhteyksien varmistamisen myös harvaan asutulla maaseudulla. Lisäksi työryhmässä esitettiin toimenpiteitä niin liikkumisen, asumisen kuin postin palveluiden parantamiselle.

Kunnossa oleva tiestö

Teitä on Suomessa yhteensä 78 000 km. Näistä puolet on vähäliikenteisiä teitä. Kuorma-autoilla kuljetetaan 1 000 270 tonnia tavaraa. Henkilöliikenteestä 90 prosenttia ja tavara-liikenteestä 63 prosenttia kulkee tie- ja katuverkolla.

Teiden luokituksiin ja siten kunnossapitoon vaikuttavat liikennemäärät. LVM päättää teiden luokituksesta. Harvaan asutuilla alueilla liikennemäärät ovat pieniä, mistä syystä ne luokitellaan alhaisempaan kunnossapitoluokkaan. Alueen teiden kunto on kuitenkin tärkeä etenkin biotalouden kuljetusten, matkailun, maatalouden ja paikallisten asukkaiden näkökulmasta. Teiden kunto huononee vähäisen kunnossapidon takia etenkin vähäliikenteisillä teillä. Vähäliikenteinen päällystetty tieverkko pidetään liikennöitävänä paikkauksin, nopeusrajoituksia alentamalla, painorajoituksin, sorateiksi muuttamalla ja teiden määrää vähentämällä.

Liikenneverkon rahoitusta pohtinut parlamentaarinen työryhmä esitti, että jatkossa liikenneverkkoa kunnossapidettäisiin ja kehitettäisiin parlamentaarisesti valmistellun 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti ([linkki](#)). Työryhmä esitti yksimielisesti, että tie- ja rataverkon korjausvelan vähentämiseen tulisi osoittaa vuosittain vähintään 300 miljoonan euron lisärahoitus. Tämä tarkoittaisi vähintään noin 1,3 miljardin euron vuosittaista perusväylänpidon rahoitusta.

Parlamentaarinen työryhmä edellyttää, että yleisille teille laaditaan yli hallituskausien ulottuva korjausvelkaohjelma korjausvelan pienentämiseksi. Tieluokituksia tulee nostaa siellä, missä se on elinkeinoihin ja liikenneturvallisuuteen perustuen tarkoituksenmukaista. Palveluja on voitava ostaa myös suoraan alueellisilta toimijayrityksiltä.

Pääministeri Rinteen *hallitusohjelmassa* todetaan, että saavutettavuus on turvattava koko Suomessa. Pitkään jatkunutta investointien alirahoitusta tulee korjata ja myös alemman tieverkon ja yksityisteiden korjausvelan tulee vähentyä. Hallitusohjelman keinoissa esitetään, että perusväylänpitöön tehdään liikenneverkon rahoitusta pohtineen parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaisesti vuodesta 2020 eteenpäin 300 miljoonan euron vuosittainen tasokorotus. Talvikunnossapitöön tehdään 20 miljoonan euron pysyvä korotus perusväylänpitöön tasokorotuksen sisällä. Perusväylänpitöön rahoitustason pysyvällä nostolla varmistetaan, ettei korjausvelka enää kasva ja olemassa olevaa korjausvelkaa pystytään purkamaan myös alempiasteisilla teillä ja yksityisteillä. Korjausvelan vähentämiseen osoitetun lisärahoituksen vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Yleisille teille laaditaan yli hallituskausien ulottuva korjausvelkaohjelma, jolla korjausvelkaa pienennetään. Tämän tulee koskea myös alempiasteista tieverkkoa. Yhdysteiden päällysteiden uusimisväli tulee puolittaa 50 vuodesta 25 vuoteen.

Tieluokituksia on nostettava siellä, missä se on elinkeinoihin ja liikenneturvallisuuteen perustuen tarkoituksenmukaista. Ilmastonmuutoksen vuoksi talvikunnossapitöön rahoitusta on lisättävä 20 prosenttia nykyiseen verrattuna. Palveluja on voitava ostaa myös suoraan alueellisilta toimijayrityksiltä ilman valtakunnallisia väliurakoitsijoita.

Tietoliikenne

Kattava tietoliikenneverkko mahdollistaa alueilla tasavertaiset edellytykset rakentaa tulevaisuutta. Maaseuduilla, joilla sijaitsee valtaosa maamme luonnonvaroista, on suuri tulevaisuudenpotentialiaali myös aineettomien resurssien muodossa. Maaseutujen tulevaisuudenpotentialiaalin täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää panostuksia alueiden infrastruktuuriin myös tietoliikenneverkon osalta. Valokuituverkon käyttömahdollisuus määrittää, onko kansalaisilla ja yrityksillä yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua digiyhteiskuntaan ja digitalouteen. EU:n komissio ([linkki](#)) julkisti syksyllä 2016 tavoitteensa Gigabit-yhteiskunnasta, jonka mukaan kaikilla eurooppalaisilla kotitalouksilla, maaseudulla tai kaupungissa, tulee vuonna 2025 olla mahdollisuus internet-liittymään, joka tarjoaa vähintään 100 Mbit/s latausnopeutta ja joka on nostettavissa 1 Gbit/s.

Suomea esitetään useasti ”digitalisaation kärkimaana”. Suomen 27. sija EU:n 28:sta seuraavan sukupolven kiinteiden tietoliikenneyhteyksien liitettävyydessä vuonna 2016 antaa erilaisen kuvan nykytilasta ([linkki](#)). Valokuiturakentaminen on maaseutualueilla ollut

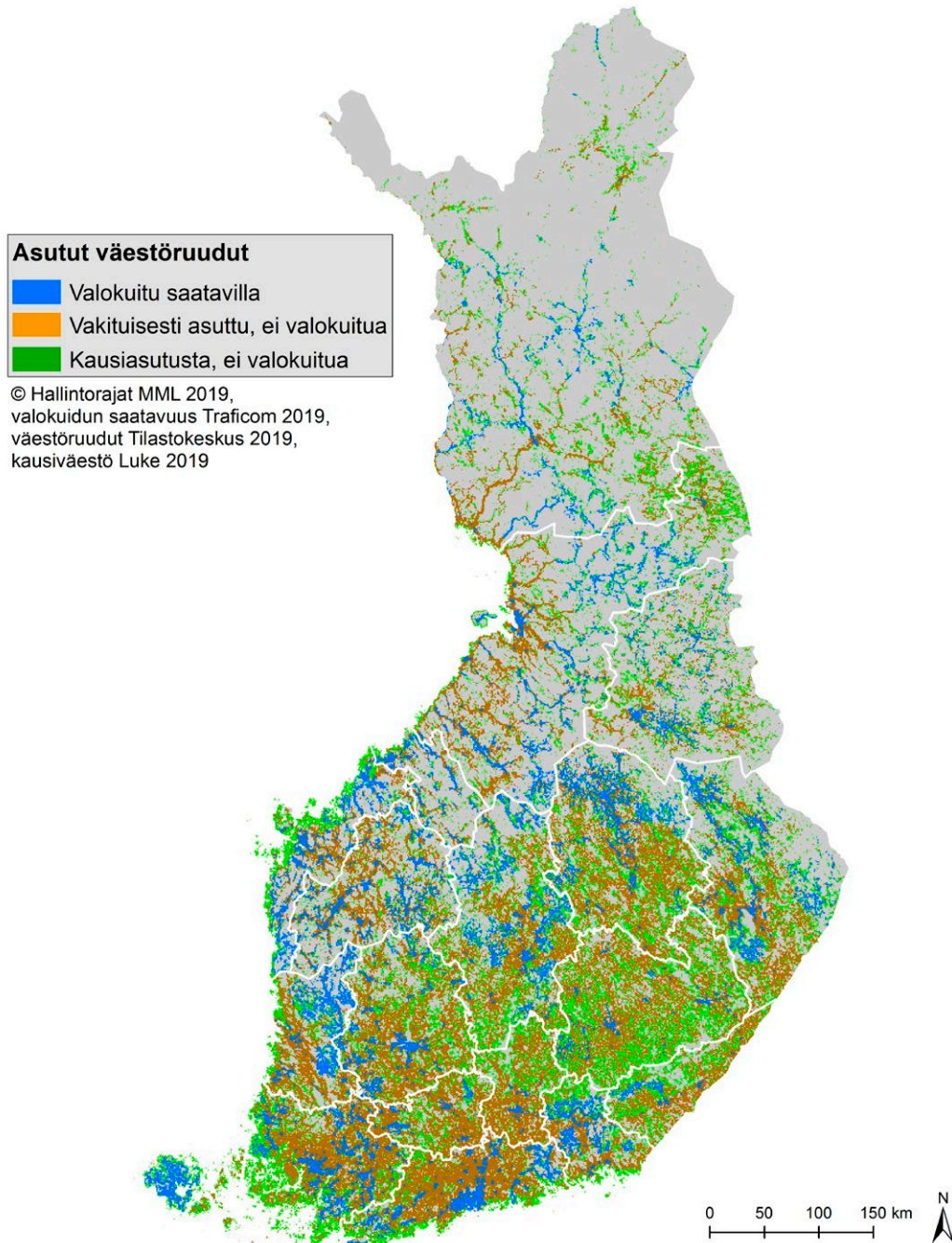
valikoivaa. Valokuituverkko ei ole rakentunut markkinaehtoisesti maaseutualueille, eikä myöskään osaan taajama-alueita. EU-komission raportissa myös todetaan, että valokuidun rakentumisessa harvaan asutuille alueille on Suomessa parannettavaa. Hyviä tuloksia voitaisiin raportin mukaan saada erityisesti rakentamista edistävän rahoituksen saatavuutta parantamalla.

Verrattuna muihin Pohjoismaihin sekä Baltian maihin Suomi on jäljessä sekä valokuituliittymien osuudesta kiinteistä liittymistä (FTTH ja FTTB) että osasta valokuituliittymiä, jotka on toteutettu valokuidun tai kaapeli-TV:n kautta ([linkki](#)). Ruotsissa internetin vähimmäisnopeudeksi säädettiin vuonna 2018 asetuksella 10 Mbit/s ([linkki](#)). Suomessa ei ole tehty vastaavanlaista vähimmäisnopeuden korotusta, vaan liikenne- ja viestintäministeriön puolelta on katsottu, että tarpeenmukainen vähimmäisnopeus pidetään ennallaan 2 Mbit/s:ssa, sillä 10 Mbit/s verkkoa ei ole rakennettavissa markkinaehtoisesti.

Valokuituliittymien määrä nousi syksyn 2018 aikana yli puoleen kaikista kiinteän verkon laajakaistaliittymistä. Valokuidun saatavuudessa on suuria alueellisia eroja, mikä tulee tulevaisuuden rahoitusjärjestelmiä suunnitellessa ottaa huomioon. Valokuiturakentamista on Suomessa rahoitettu sekä yksityisesti, kansallisesti että EU-osarahoitteisesti. Yksityiset investoinnit ovat olleet muita Pohjoismaita ja Baltian maita huomattavasti alhaisemmalla tasolla. Kansallisen Nopea laajakaista -hankkeen rahoitusta on myönnetty tietoliikenneverkon rakentamiseen alueille, joille sitä ei markkinaehtoisesti syntyisi. Kaikki tuetut verkot on toteutettu valokuidulla ja verkkoa on rakennettu 21 700 km ([linkki](#)). Noin 30 prosenttia Suomen valokuituliittymistä on mahdollistettu Nopea laajakaista -rahoituksella. Erityisesti niin sanottuun "last mile" -problematiikkaan on pystytty vastaamaan EU-osarahoitteisilla kyläverkkohankkeilla. Nopea laajakaista -hankkeen loppuessa vuonna 2020 ja EU-ohjelmakauden siirtyessä uuteen on tärkeää tunnistaa ja huomioida tietoliikenneinfrainvestointeihin liittyvät tarpeet harvaan asutulla maaseudulla.

Parlamentaarisen työryhmän näkemys on, että julkista rahoitusta laajakaistoihin tulee jatkaa myös tulevilla EU-ohjelmakaudella, samalla kun haetaan uusia innovatiivisia rahoitustapoja laajakaistan rakentamiselle. Suomen digitaalinen kuilu kasvaa ja sen kaventamiseksi tarvitaan rahaa, kansallista ja EU-osarahoitteista, mutta myös yksityistä rahaa. Työryhmä esittää lisäksi, että yleispalveluvelvoite nostetaan nykyisestä 2 Mbit/s vähintään 20 Mbit/s vuoteen 2025 mennessä. Yleispalveluvelvoitteen tiedonsiirtonopeuden nostaminen vaatii osaltaan rahoitusta.

Kuvio 2. Valokuidun saatavuus 2019 (Olli Lehtonen, Luke)

Hallitusohjelman tavoitteena on mm. rakentaa kattava valokuituverkko koko maahan ja nostaa tiedonsiirtonopeutta yleispalveluvelvoitteena, samalla kun EU:n ja LVM:n digitaalisen infrastruktuurin strategian toteutusta edistetään. Valokuituverkon rakentaminen toteutetaan ensisijaisesti markkinaehtoisesti, toissijaisesti valtion, kuntien ja EU-rahoituksen kautta. Laajakaistan investointivelkaa puretaan jatkamalla laajakaistaohjelmaa.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Yleispalveluliittymän tiedonsiirron vähimmäisnopeus (yleispalveluvelvoite) nostetaan vähintään 20 Mbit/s:iin vuoteen 2025 mennessä. Symmetrisyys ja tasalaatuisuus on taattava. Nopea ja kohtuuhintainen vähintään 100 Mbit/s:ssa kiinteä laajakaista on tulevaisuudessa osa perusinfrastruktuuria, joka takaa myös 5G:n toimivuutta.

Laajakaistahanketta jatketaan vähintään vuoden 2020 loppuun saakka, tämä tulee myös huomioida tulevan EU-ohjelmakauden valmistelussa. Liikenne- ja viestintäministeriön tulee valmistella suunnitelma, jolla ulotetaan nopeat 100 Mb/s:n symmetriset ja tasalaatuiset yhteydet koko maahan kansallisten ja EU-tavoitteiden mukaisesti ja samalla luodaan pitkäjänteiset edellytykset julkisen tuen turvin tapahtuvalle laajakaistarakentamiselle vielä vuoden 2020 jälkeen. Rahoituksessa haetaan uusia innovatiivisia rahoitustapoja. Maaseuturahaston kautta tulee jatkossakin mahdollistaa kyläverkkojen rakentaminen. Markkinaehtoinen alue ja samalla kuntien maksuosuudet tulee tarkistaa kuntien muuttuneen taloustilanteen vuoksi ja huomioida määrittelyssä asukastiheys vain taajamien ulkopuolelle jäävän väestön osalta.

Liikkuminen

Saavutettavuus on yksi tärkeimpiä harvaan asuttujen alueiden elinvoimakysymyksiä. Julkista liikennettä ei käytännössä enää alueilla ole. Kutsuliikenne on tärkeä, mutta yksityis-autoilu on monelle ainoa kulkemismahdollisuus. Autoverot, polttoaineen hinta ja mahdolliset uudet ajokilometreihin perustuvat verot nostavat kulkemisen hintaa alueilla.

Maaseudulla liikkumispalveluiden järjestämisen haasteiden ratkaiseminen vaatii tutkimus- ja kehittämishankkeiden mukaan kokonaisvaltaista tarkastelua, eri oikeuksien ja ehtojen harmonisointia ja lainsäädännön purkamista (esim. Kaikki kyytiin -hanke [linkki](#) ja Liikkuminen palveluna -hanke [linkki](#)). Tärkeää on, että tavara- ja henkilökuljetuksia voidaan yhdistellä, päällekkäistä toimintaa karsitaan ja kuntien käytäntöjä yhtenäistetään sekä lisätään palveluja solmukohtiin. Maakunnissa laaditaan liikennejärjestelmäsuunnitelmia. Uusien toimintamallien kehittämisessä tulee huomioida harvaan asutun maaseudun olosuhteet.

Parlamentaarinen työryhmä esittää, että selvitetään kokeiluhankkeen mahdollisuus rajoitetun ajo-oikeuden käyttöönotosta 16-vuotiaille ja ikäihmisille harvaan asutulla maaseudulla. Tämä helpottaisi liikkumista alueilla, joilla ei ole kunnollista julkista liikennettä ja matkat ovat pitkiä.

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2018 lain, joka mahdollistaa tavallisten henkilöautojen muokkaamisen niin kutsutuiksi kevytautoiksi. Lain etenemisen suhteen tuli haasteita, kun EU-komissio ilmaisi huolensa kevytautojen vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. LVM ilmoitti syyskuun alussa 2019 lykkäävänsä kevytautoja koskevan lain voimaantuloa vuodelle. Tavoitteena on saada laki korjattua komission vaatimuksia vastaavaksi.

Parlamentaarinen työryhmä tukee Saaristoasiain neuvottelukunnan tavoitetta julkisen tuen avulla toimivasta ja maksuttomasta saaristoliikenteestä myös tulevaisuudessa. Tavoitteen on katsottu olevan elinvoimaisen saariston perusedellytys.

Esiteltyjen toimenpide-esitysten lisäksi työryhmä keskusteli ajoneuvoveron poistamisesta alueilla, joilla ei ole joukkoliikennettä. VM:n mukaan tämä ei ole mahdollista mm. yhdenvertaisuuden vuoksi. Esitys matkavähennysten alueellisesta porrastamisesta ei myöskään saanut VM:n kannatusta. Valtion työmarkkinalaitos ei hyväksynyt esitystä kokeilusta, jossa esim. junissa olisi työntekoon soveltuvia vaunuja ja matka-aika huomioitaisiin työajaksi. Esitys koski julkisen puolen työntekijöitä. Valtion keskustason työaikasopimuksen 3 §:n mukaan työajaksi luetaan työhön käytetty aika sekä aika, jonka virkamies tai työntekijä on velvollinen olemaan työpaikalla työnantajan käytettävissä. Matkaan käytetystä ajasta on sovittu, ettei sitä lueta työajaksi, ellei sitä samalla ole sovittu pidettävän varsinaisena työsuorituksena. Matka-aika on samalla varsinaista työsuoritusta esimerkiksi autonkuljettajilla. Sopimusmääräys vastaa työaikalaisissa säädettyä.

Rinteen *hallitusohjelman* keskeinen tavoite on vähäpäästöinen liikenne. Suomen tulisi vähintään puolittaa liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon. Harvaan asutulla maaseudulla, missä henkilöauto on usein ainoa mahdollinen kulkuväline, haetaan liikkumispalveluinnovaatioita panostamalla hallinnon rajat ylittäviin palvelupilotteihin. Palvelupilotit voivat olla osana harvaan asutulla alueella rahoitettavia kokeiluhankkeita. *Hallitusohjelmassa* linjataan myös, että saaristoliikenteen kaluston uudistamista jatketaan ja säilytetään saaristoliikenteen maksuttomuus.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Kehitetään mantereen kutsu(joukko)liikennettä ja muita uusia liikkumismuotoja yhdistämällä eri kuljetuspalveluja (henkilö- ja tavaraliikenne), karsimalla päällekkäistä toimintaa ja yhtenäistämällä kuntien käytäntöjä sekä lisäämällä palveluja solmukohtiin. Maakunnissa laaditaan liikennejärjestelmäsuunnitelmia.

Säilytetään yhteysalusliikenteen maksuttomuus.

Selvitetään kokeiluhankkeen mahdollisuus rajoitetun ajo-oikeuden käyttöönotosta 16-vuotiaille ja ikäihmisille harvaan asutulla maaseudulla.

Asumisen kustannukset

Kiinteistöverouudistusta valmistellaan parhaillaan. Kiinteistöverouudistuksessa päämääränä on uudistus, jossa kiinteistöverotusarvot kokonaisuutena heijastavat nykyistä paremmin käypiä arvoja. Työryhmässä keskusteltiin siitä, että kiinteistöverouudistuksen valmistelussa on otettava nykyistä paremmin huomioon sekä maapohjan että rakennusten todellinen markkina-arvo.

Työryhmä keskusteli myös sähkövarmuudesta harvaan asutuilla alueilla sekä sähkönsiirtohintojen kasvusta. Sähkömarkkinalaki edellyttää, että verkot ovat säävarmoja vuoteen 2028 mennessä. Osa harvaan asuttujen alueiden verkkoyhtiöistä on saanut jatkoaikaa vuoteen 2038 asti, mutta se ei ole hillinnyt siirtohintojen nousua. Keskustelussa painotettiin tarvetta edelleen pidentää sähköverkkojen kaapeloinnin jatkoaikaa. Keskustelussa nousi myös esille tarve sähköverkon joustavuuden kehittämiseksi ja vaihtoehtoiset tavat turvata sähkönsiirtovarmuus.

Tänä päivänä lunastuskorvauksen yhteydessä korvataan maanomistajalle nuorta metsää lunastushetken arvon mukaan. Metsän kasvua ei huomioida, vaikka arvonnousu tapahtuu vasta, kun metsä alkaa tuottaa tukkeja. Näin arvonnousun menetys jää kokonaan huomioidamatta. Lunastuslain kokonaisuudistus käynnistettiin viime hallituskaudella oikeusministeriössä. Siitä valmistui työryhmän raportti, mutta hallituksen esitystä ei ehditty antaa edellisen hallituksen aikana.

Parlamentaarinen työryhmä kannattaa valmisteilla olevaa esitystä asumisen kiinteistöveron muuttamisesta vastaamaan paremmin kiinteistön todellista arvoa. Lisäksi työryhmä esittää viiden vuoden jatkoaikaa sähköverkon kaapeloinnille sekä lunastuskorvauksissa maanomistajille puuston kasvun menetyksen huomioimista.

Kiinteistöverouudistus on *hallitusohjelmassa* mukana ja sen valmistelu on parhaillaan käynnissä. Uudistus voidaan ottaa käyttöön vuoden 2022 kiinteistöverotuksessa. Nykyinen hallitus antaisi esityksen uudistuksesta, ja lainmuutoksesta päättäisi seuraava eduskunta. Lunastuslain uudistaminen on mainittu hallitusohjelmassa, mutta tarkemmat linjaukset jatkosta (ml. aikataulutus) ovat vielä kesken.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Sähköverkon kaapeloinnille mahdollistetaan viiden vuoden jatkoaika. Lunastuskorvauksissa myös puuston kasvun menetys huomioitava.

Posti

Kirjepostin määrä on vähentynyt viime vuosina, mikä on heikentänyt postitoiminnan kannattavuutta. Postin yleispalveluvelvoitteella on edelleen keskeinen rooli postipalveluiden turvaamisessa. Suomessa lähtökohtana on ollut, että monipuoliset ja kattavat postipalvelut turvataan Postin toiminnan edellytyksiä parantamalla. Kansalaisten näkökulmasta olennaista on, että palvelut ovat toimivia. Uusi liikennepalvelulaki auttaa osaltaan turvaamaan maaseudun palvelut. Lähtökohtana on varmistaa maaseudun elinvoiman säilyttäminen mahdollistamalla erilaisten kuljetusten yhdistäminen ja edistämällä uudenlaista yrittäjyyttä. Postin tulos syntyy kuitenkin edelleen pääosin posti-, paketti- ja logistiikkapalveluista. Pakettiautomaattipalvelu parantaa paikallisten asukkaiden palvelujen paranemisen lisäksi myös yritystoiminnan edellytyksiä.

Työryhmän keskustelussa nousi esille huoli siitä, että postin toimintaa huononnetaan vähitellen ja heikennykset kohdentuvat pääosin harvaan asutuille alueille ja saaristoon. Työryhmässä pohdittiin myös pakettiautomaattien harvalukuisuutta, mikä aiheuttaa haasteita esim. alueilla toimiville verkkokaupoille. *Parlamentaarinen työryhmä* esittää, että harvimmilla alueilla kotiinkuljetuksen tulee edelleen sisältyä postimaksuun ja että kuntakeskukseen saataisiin pakettiautomaattipalvelut.

Hallitusohjelmassa on vastaus niin parlamentaarisen työryhmän kuin Saaristoasiain neuvottelukunnan huoleen koskien postin kuljetusta. Siinä on todettu, että postilakia tarkastellaan säilyttäen yleispalveluvelvoite. Postinjakelu tulee turvata harvaan asutulla alueilla, sekä saaristossa saaristolain mukaisesti. Maksuton poste restante varmistetaan ihmisille, joille se on ainoa tapa vastaanottaa postia. Pakettiautomaattien saamista jokaiseen kuntaan edistetään.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Kaikkein harvimmilla alueilla postimaksuun tulee edelleen sisältyä kotiinkuljetus, mikäli lähimpään postitoimipisteeseen on yli 20 km.

Harvaan asuttujen alueiden kuntakeskuksiin tulee saada pakettiautomaattipalvelu.

2.2 Kilpailukykytekijät vahvistettava ja nostettava esiin

Harvaan asutun maaseudun kilpailukykytekijöitä, etenkin uudistuvaa, innovatiivista ja verkottunutta yritystoimintaa käsiteltiin työryhmän kokouksissa 25.4. ja 6.6. 2018. Huhtikuun kokouksessa kuultiin seuraavia esityksiä teemaan liittyen; Tulevaisuuden yrittäjyys harvaan asutuilla alueilla, lainsäädäntöasioiden päällikkö *Tiina Toivonen*, Suomen yrittäjät; Työllistäminen harvaan asutulla maaseudulla, neuvotteleva virkamies *Päivi Haavisto-Vuori*, työllisyys ja toimivat markkinat -osasto, TEM ja erityisasiantuntija *Ville Heinonen*, alueet ja kasvupalvelut -osasto, TEM. Teemaan liittyen työryhmä julkaisi tiedotteen; Kuljetustuki valtion erillisrahoitukseksi ([linkki](#)).

Maaseutualueilla sijaitsee noin 30 prosenttia kaikista Manner-Suomen yrityksistä ja PK-yrityksistä. Harvaan asutulla maaseudulla toimivien yritysten osuus on noin viisi prosenttia kaikista Manner-Suomen yrityksistä ja vajaan 18 prosenttia kaikkien maaseutualueiden PK-yrityksistä ([linkki](#)). Maaseudun yrityksillä on kasvupotentiaalia, mutta työvoiman saatavuus rajoittaa monen yrityksen kehittymistä. Työryhmä käsitteli osaavan työvoiman saatavuutta elinikäisen oppimisen teeman yhteydessä.

Yritysten rahoitus maaseudulla

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan sisältyvä maaseudun yritysrahoitus on merkittävin instrumentti maaseudun mikro- ja pienyritysten investointien tukemisessa avustusmuotoisella rahoituksella. Osalla harvaan asutulla maaseudulla sijaitsevista yrityksistä on kuitenkin vaikeuksia saada investoinneilleen pankkilainaa. Yhtenä syynä tähän on, että vakuutena käytettävien kiinteistöjen laskennallinen arvo on alentunut. Kunnat eivät voi enää nykyisen kuntalain mukaan taata yrityksille lainoja, mikä entisestään vaikeuttaa tilannetta. Keskustelussa nostettiin esille valtiollisten toimijoiden mukaantulon tarve näissä tilanteissa, jotta harvaan asutun maaseudun yritysten investoinnit voidaan turvata.

TEM:n lausunnon mukaan ei nähdä tarpeelliseksi luoda Finnveralle uutta elementtiä harvaan asutun alueen yritysten investointien takaamiseen. Finnveran nykyinen toimintatapa ja riskinotto kyky kattaa koko maan ja se katsotaan siltä osin riittäväksi.

Finnvera ja Euroopan investointirahasto (EIR) ovat solmineet takaussopimuksen, joka mahdollistaa kasvuhakuisille suomalaisyrityksille lähes 190 miljoonaa euroa uutta lainarahoitusta seuraavan kahden vuoden aikana. Finnvera ottaa sopimuksen myötä käyttöön uuden PK-takaus-tuotteen, jonka tarkoituksena on parantaa kasvuhakuisten PK-yritysten mahdollisuuksia saada lainarahoitusta erilaisiin investointi-, käyttöpääoma- ja tuotekehitystarpeisiin. EIR takaa omalla vastatakauksellaan 50 prosenttia Finnveran myöntämistä PK-takauksista. Ohjelmasta on myönnetty lainoja koko Suomeen. Ohjelman tarkoitus on osaltaan ollut helpottaa vakuusongelmaa. Tämän lisäksi yrityksillä on mahdollisuus hakea pankin lainaan lisävakuudeksi enintään 30 prosenttia Finnveran takausta. Pankin myöntämän lainan enimmäismäärä on 10 miljoonaa euroa ja laina-aika enintään 12 vuotta.

Eräät suomalaiset pankit ovat hyödyntäneet Euroopan investointirahaston 50 prosentin takausohjelmaa, ns. InnoFin SME-takausta, jossa voidaan myöntää innovatiivisille yrityksille rahoitusta 25 000–7 500 000 euroa, ja laina-aika voi olla 1–10 vuotta. Uuden EU-rahoituskauden tarpeita silmällä pitäen maa- ja metsätalousministeriössä on selvitetty mahdollisuuksia ottaa käyttöön omaa rahoitusinstrumenttia tai olla mukana jo olemassa olevien rahoitusinstrumenttien hyödyntämisessä yhdessä avustusmuotoisen investointirahoituksen kanssa.

Keskittyminen pelkästään pankkirahoitukseen ja vakuuksiin ei lähtökohtaisesti ole ratkaisu ylipäättään PK-yritysten uudistumiseen ja kasvuun. Tärkeintä on luoda yrityksille erinomaiset toimintamahdollisuudet niiden sijainnista riippumatta ja luoda pohja menestymismahdollisuuksille sekä kansallisilla että globaaleilla markkinoilla.

Monipuolistuvat rahoitusmahdollisuudet ovat haaste, sillä ne lisäävät yritysten vaikeutta tuntea eri rahoitusvaihtoehdot ja löytää oikea rahoitusratkaisu ja sovittaa yhteen erilaisia rahoitusmuotoja. Tarvetta on kehittää yritysrahoituksen neuvonta- ja asiantuntijapalveluja, jotka sisältäisivät sekä valtion, EU-rahoituksen että yksityisen rahoituksen. Neuvonta- ja asiantuntijapalveluiden toteutuminen parantaisi osaltaan myös harvaan asuttujen alueiden yritysten mahdollisuuksia löytää oikea rahoitus omaan tarpeeseen.

Kilpailukykytekijöitä parantavina tekijöinä *parlamentaarinen työryhmä* painottaa harvaan asutulla maaseudulla sijaitsevien yritysten investoinneille haettavan pankkilainan parantamisen edellytyksiä.

Hallitusohjelmassa esitetään selvitetäväksi uusien investointien rahoitusvälineiden käyttöönottoa sekä maatalouden saattamista Finnveran palveluiden piiriin. Lisäksi todetaan, että aluepolitiikan tavoitteena on alueiden välisen ja kuntien sisäisen eriytymisen vähentäminen.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Ratkaistaan alueen yritysten vaikeuksia saada investointien rahoitukseen lainaa. Varmistetaan, että harvaan asutun maaseudun yritysten investoinnit eivät kaadu vakuuksien puuttumiseen.

Selvitetään mahdollisuus luoda Finnveralle uusi elementti harvaan asutun alueen yritysten investointien tukemiseen/takaamiseen:

- Investointien mahdollistaminen,
- laaditaan toimenpideohjelma asian helpottamiseksi,
- Euroopan investointirahoitus myös maaseutuyrityksille.

Business Finlandin tuet ja innovaatioasetelit

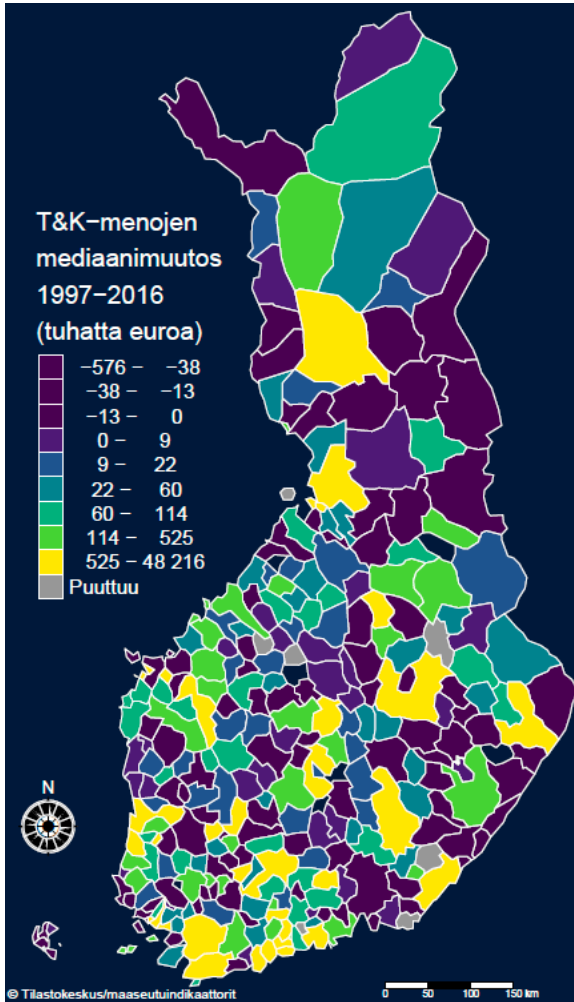
Business Finland myönsi tutkimus- ja kehitysrahoitusta vuonna 2017 yhteensä 510 miljoonaa euroa, josta yrityksille kohdennettiin 398 miljoonaa euroa ja tutkimukselle 112 miljoonaa euroa. Yritysrahoituksesta pienille ja keskisuurille yrityksille myönnettiin 292 miljoonaa euroa, startup-yrityksille 142 miljoonaa euroa. Suomalaisten yritysten t&k-panokset keskittyvät uusien avausten sijaan tuoteparannuksiin.

Innovaatioaseteli on yksi Business Finlandin tuista ja se on tarkoitettu PK-yrityksille, joilla on uusi kansainvälistä kasvupotentiaalia omaava tuote- tai palveluidea ja jonka eteenpäinviemiseksi yritys tarvitsee ulkopuolista osaamista. Innovaatioasetelin avulla on tarkoitus löytää yrityksille uusia avauksia liiketoimintansa kasvun tueksi ja kannustaa yrityksiä innovaatiotoiminnan piiriin. Innovaatioasetelillä voi ostaa uutta tietoa ja osaamista yritykseen. Setelin arvo on 6 200 euroa (5 000 euroa + alv). Innovaatioaseteliä ei voi saada, jos kyseessä on suuri yritys, toiminimi, julkinen tai voittoa tavoittelematon organisaatio, säätiö, yhdistys tai ahvenanmaalainen yritys.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa on vastaavantyyppistä rahoitusta ulkopuolisen asiantuntijaosaamisen hankkimiseen. Yrityksen perustamistuen määrä on 5 000–35 000 euroa aloittavalle tai toimintaansa uudistavalle mikro- ja pienyritykselle. Lisäksi voidaan tukea kokeiluja 2 000–10 000 eurolla ([linkki](#)).

Juuri valmistuneen selvityksen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmien työllisyys- ja aluetalousvaikutuksista ([linkki](#)) mukaan (s. 41) tutkimus- ja kehittämismenojen kokonaisvolyymista vuosina 1995–2017 keskimäärin vain viisi prosenttia kohdistui maaseutukuntiin ja loput 95 prosenttia kaupunkikuntiin.

Kuvio 3. Tutkimus- ja kehittämismenojen alueellinen sijoittuminen (Luke, seminaari 27.2.2019)

Taulukko 1. Tutkimus- ja kehittämismenot ovat Suomessa keskittyneet kaupunkeihin (Luke, seminaari 27.2.2019)

Muuttuja	Kuntaryhmitys						
	Kaupunkimaiset kunnat		Taajaan asutut kunnat		Maaseutumaiset kunnat		Koko maa
	Milj. €	%	Milj. €	%	Milj. €	%	Milj. €
T&K-menot vuonna 2009	6531,9	96,2	140,7	2,1	114,1	1,7	6786,7
T&K-menot vuonna 2015	5677,4	95,8	145,6	2,5	103,0	1,7	5926,0
Muutos 2009–2015	-855,5	-13,1	4,9	3,5	-11,1	-9,7	-861

Parlamentaarinen työryhmä pitää ongelmallisena sitä, ettei toiminimellä toimiva yritys voi saada innovaatioaseteliä ja linjasi, että innovaatioasetelin saamisen ehtona ei saa olla yritysmuoto.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Business Finlandin rahoitusta on laajennettava osakeyhtiöistä myös muihin yritysmuotoihin, jolloin ne ovat paremmin harvaan asutun maaseudun yritysten käytettävissä.

- Muutetaan kansallista lainsäädäntöä ja ohjeistusta niin, että TEKESin tuki kohdentuu myös maaseudun PK-yrityksille. Varmistetaan, että yrittäjyyttä edistävät työkalut, kuten esim. innovaatioaseteli ovat kaikkien yritysten saatavilla yritysmuodosta riippumatta.

Kuljetustuki

Viiden miljoonan euron alueellinen kuljetustuki jatkuu määräaikaisena vuosille 2018 ja 2019. Kuljetustuki nousi tasokorotuksen myötä vuonna 2019 kuuteen miljoonaan euroon. Kuljetustuen osuus kustannuksista on 7–17 prosenttia matkan pituudesta riippuen. Ruotsissa kuljetustuen taso on melkein kymmenkertainen Suomeen verrattuna. Ruotsissa kuljetustukea maksetaan Norrbottenin, Västerbottenin, Jämtlandin ja Västernorrlandin lääneissä ja kuljetustuen määrä vaihtelee 5–45 prosentin välillä kotikunnasta riippuen. Yksittäinen tuotantolaitos voi saada maksimissaan noin 1,5 miljoonaa euroa (15 miljoonaa kruunua) kuljetustukea kalanterivuosittain ([linkki](#)).

TEM asetti 3.10.2018 työryhmän ajalle 3.10.2018–31.12.2018 selvittämään alueellisen kuljetustuen (jäljempänä kuljetustuki) kehittämistä. Raportti valmistui tammikuussa 2019 ([linkki](#)). Työryhmän toimeksiantona oli kartoittaa ja valmistella kuljetustuen kehittämisvaihtoehtoja maakuntaudistukseen valmistauduttaessa. Raportissa todetaan, että kokonaisuutena tarkastellen nykymuotoinen kuljetustuki on toimiva ja tarkoituksenmukainen tukijärjestelmä, jonka peruslähtökohtien pohjalta tukea voidaan edelleen kehittää. Maakuntaudistuksen yhteydessä pidetään tärkeänä, että kuljetustuelle varataan valtion erillirahoitus. Tämä varmistaisi sen tärkeän tavoitteen toteutumista, että kuljetustukijärjestelmä on yritysten kannalta tasapuolinen ja johdonmukainen eri maakunnissa.

Parlamentaarinen työryhmä pitää kuljetustuen jatkoa tärkeänä yksittäisenä toimenpiteenä harvaan asutuilla alueilla sijaitsevien yritysten kilpailukyvyn ylläpitämisessä. Työryhmän esitys perustuu pitkälti kuljetustukityöryhmän linjauksiin. Edellisen hallituksen valmisteleman maakuntaudistuksen rauettua kysymys kuljetustuen sisällyttämisestä maakuntien yleiskatteelliseen rahoitukseen ei ole tällä hetkellä ajankohtainen.

Pääministeri Rinteen *hallitusohjelmassa* on linjaus siitä, että kuljetustukea jatketaan ja taso nostetaan kuuteen miljoonaan euroon. Pohjoismainen (Ruotsin) taso on vielä kaukana.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Varmistetaan alueellisen kuljetustuen jatkuminen vuoden 2019 jälkeen ja nostetaan se pohjoismaiselle tasolle. Kuljetustukea ei tule sisällyttää maakunnan yleiskatteellisen rahoituksen piiriin, vaan sen tulee olla valtion erillisrahoitusta.

Toimeentulon yhdistäminen

Harvaan asutulla maaseudulla toimeentulo muodostuu usein useista eri lähteistä ja eri lähteitä yhdistelemällä. Näitä ovat esimerkiksi osa-aikayrittäjyys, palkkatyö tai erilaiset tulonsiirrot kuten eläkkeet yms. Samoin ajasta ja paikasta riippumattoman työn tekeminen lisääntyy koko ajan. Yrittäjyyden aloittaminen ja itsensä työllistäminen on haastavaa maaseudulla, koska lähimarkkinat ja pääomat toimintaan ovat pienet. Tulevaisuudessa yrittämisen ja työnteon muodot muuttuvat ja selkeät rajat hälvenevät. Yhä useampi joutuu perustamaan yrityksen, että pääsee töihin toisen yrittäjän alihankkijaksi/urakoijaksi.

Työttömyysturvan uudistuksessa ajatuksena on, että työnhakija saa jatkossa työttömyysetuutta neljän kuukauden ajalta yritystoiminnan estämättä, jos yritystoiminta on aloitettu työttömänä ollessa. Jos työnhakijalla on tuloa yritystoiminnasta, tulo otetaan huomioon maksettavan työttömyysetuuden määrässä. Liikkuvuusavustusta on parannettu ja liikkuvuusavustusta maksetaan myös osa-aikatyöhön, jonka työaika on keskimäärin alle 18 tuntia viikossa.

Parlamentaarinen työryhmä katsoo, että lainsäädäntöä on kehitettävä sellaiseksi, että se mahdollistaa nykyistä paremmin henkilön siirtymisen palkkatyöstä yrittäjäksi ja päinvastoin. Osa-aikayrittäjyyden ja palkkatyön yhdistäminen joustavammin on tärkeää. Tämä tulee huomioida myös yritystuissa. Asia kytkeytyy laajempaan sosiaaliturvauudistukseen, jota on tarkoitus aloittaa tämän hallituskauden aikana.

Hallitusohjelmassa todetaan, että selvitetään vaihtoehtoja yrittäjien sosiaali- ja eläketurvan parantamiseen. Helpotetaan palkkatyön, yrittäjyyden ja muiden tulomuotojen yhtensovittamista sosiaaliturvassa, etenkin työttömyysetuuksien osalta.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Yrittäjäksi ryhtymisen riskiä pienennetään sujuvoittamalla siirtymää työnhakijasta tai työntekijästä yrittäjäksi sekä sovittamalla yhteen sosiaaliturvaa, palkkatuloja ja yritystuloja osaksi kokonaistoimeentuloa. Itsensä työllistämistä yrittäjänä helpotetaan mahdollistamalla osa-aikaisen yrittäjyyden rahoitus. Saatujen kokemusten pohjalta osa-aikayrittäjyyden mahdollisuuksia tulee edelleen kehittää. Osa-aikayrittäjyys on myös huomioitava yritystuissa.

Arvonlisäveron alaraja

Parlamentarisessa työryhmässä keskusteltiin alv-alarajan nostamisesta, jotta pienet yritykset olisivat kilpailukykyisempiä. Tämä kannustaa myös itsensä työllistämiseen. Alarajalla on yrittäjyyteen vaikutusta, koska alv-velvollisuus pienimuotoisessa toiminnassa aiheuttaa kaikkien muiden velvoitteiden ohessa työhönsä keskittyvälle yksinyrittäjälle merkittävää hallinnollista taakkaa. Virossa vastaava alaraja on 40 000 euroa ([linkki](#) ja [linkki](#)) ja Euroopassa keskimäärin 30 000 euroa ([linkki](#)). Vaikka työryhmän esitys on tätä huomattavasti pienempi, katsottiin sen kuitenkin oleva oikean suuntainen.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että haetaan EU:lta poikkeuslupaa yritysten arvonlisäverollisen liiketoiminnan alarajan nostamiseksi 15 000 euroon.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Arvonlisäveron alarajaa tulisi nostaa 10 000 eurosta 12 000 euroon vuoden 2020 alusta lukien.

Omistajanvaihdos

Valtakunnallisen omistajanvaihdosbarometri 2018 ([linkki](#)) mukaan omistajanvaihdos on edessä seuraavan kymmenen vuoden aikana Suomessa lähes 50 000 yrityksellä. EK:n yrityskyselyn mukaan noin 15 000 työnantajayritykselle omistajanvaihdos on ajankohtainen juuri nyt. Kansantalouden kannalta on tärkeää, että mahdollisimman moneen elinkelpoiseen yritykseen löytyy jatkaja tai ostaja. Usein omistajanvaihdos aloitetaan liian myöhään tai yrittäjä ei halua yritystään julkisesti kaupan. PK-yritysten kaupoissa ulkopuolisen rahoituksen osuus on merkittävä. Rahoitusta vaikeuttaa yrityksen luottoluokituksen heikentyminen omistajanvaihdostapauksessa. Myös verotuskäytänteet omistajanvaihdoksessa vaikuttavat.

TEM:n ja MMM:n yritysrahoitusta ei suoraan myönnetä omistajanvaihdoksiin. Tuki kohdistuu yrityksen investointiin ja kehittämiseen omistajanvaihdoksen tapahduttua.

Monialayrittäjyydessä liiketoiminnan eri osia ei aina eritellä yrityksen tuloslaskelmassa, jolloin tuottavien liiketoiminnan osien tunnistaminen on ostajalle vaikeaa. Sama tilanne voi olla maatilalla maatalouden rinnalla harjoitettavalla yritystoiminnalla. Hyvällä kirjanpidolla liiketoiminnan myyntiä voidaan helpottaa.

Rahoituksen saamisessa haasteena on erityisesti omistajanvaihdos, jossa mukana on ostettava kiinteistö. Omistajanvaihdosta helpottaa, jos mahdollinen myynti ulkopuoliselle jatkajalle otetaan huomioon jo investointeja suunniteltaessa.

Omistajanvaihdoksiin on tarjolla palveluja ja asiantuntijoita, joita myös maaseudun mikro-yritykset voivat hyödyntää. Kuitenkin hinnaltaan ja saavutettavuudeltaan lähellä yritysten arkea olevia matalan kynnyksen omistajanvaihdospalveluja tarvitaan lisää, sillä maaseudun mikro-yrityksillä on usein vähän resursseja tai osaamista hyödyntää asiantuntijapalveluja.

Hanketoiminnan ohella tarvitaan nykyistä pysyvämpiä resursseja aktivointi- ja neuvontapalvelujen vakiinnuttamiseksi. Toiminnastaan luopumassa olevien lisäksi palveluiden tulisi ulottua myös jatkajien auttamiseen sekä yrittäjääraa harkitseville. Pitkäjänteisyys tukisi myös palveluiden tarjoajien verkostojen muodostumista ja osaamisen karttumista.

Tällä hetkellä on käynnissä joitakin omistajanvaihdoksia tukevia hankkeita, mm. Suomen Yrittäjät ry:n Yritysten omistajanvaihdoshanke, jonka tarkoituksena on parantaa edellytyksiä nostaa onnistuneiden omistajanvaihdosten määrää ja laatua.

Parlamentaarinen työryhmä korostaa lähineuvonnan tärkeyttä omistajanvaihdos tilanteissa ja katsoo, että neuvontaa tulee edelleen kehittää.

Hallitusohjelmassa kirjataan, että varmistetaan yritystoiminnan jatkuvuutta omistajanvaihdostilanteissa ottaen myös huomioon tilanteet, joissa henkilöstö jatkaa yrityksen toimintaa.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Yritysten omistajanvaihdoksia edistetään ja helpotetaan varmistamalla jo olemassa olevien hyvien omistajanvaihdospalveluiden lähineuvonta alueilla. Maakunnallisesti tarjotaan erikoistunut omistajanvaihdosten neuvontapalvelu. Maatilojen sukupolven vaihdosten perusteena olevaa 25 000 euron tulo-rajavaatimusta tulee laskea ja tähän tulee laskea mukaan myös muun yritystoiminnan tulot.

Hankintalaki

Uusi uudistettu hankintalaki tuli voimaan 1.1.2017. Kynnysarvoja nostettiin ja hankintojen jakaminen on huomioitu. Muutokset parantavat PK-yritysten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin. Kannustetaan sekä aktiiviseen markkinavuoropuheluun yritysten ja hankintayksiköiden välillä että muiden kuin hintakriteereiden käyttöönottoon.

Maaseudun yritysten toiminnan haasteena ei ole hankintalaki, vaan hankintaosaamisen puute. Parannuksista huolimatta osa kunnista ja julkisista hankintayksiköistä toteuttaa hankintakilpailun liian suurina kokonaisuuksina, joihin pienet yrittäjät eivät pysty tekemään tarjouksia. Hankintaosaamisen puutteen vuoksi ei uskalleta käyttää muuta kuin hintaa kriteerinä. Osaamista tarvitaan sekä kilpailuttamiseen että tarjouspyyntöihin vastaamiseen.

VM on parhaillaan käynnistämässä laajaa toimenpidekokonaisuutta (Hankinta-Suomi), jossa pyritään kannustamaan erityisesti kuntia huomioimaan hankintastrategioissa erilaisia seikkoja kuten laatutekijät ja mahdollisuuden edistää hankintojen yhteydessä erilaisia strategisia tavoitteita (mm. sosiaaliset kriteerit). TEM on mukana tässä työssä.

Parlamentaarinen työryhmä painottaa, että kuntien ja maakuntien tulee lisätä hankinnoissaan laadulliset kriteerit ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien muodossa ja että hankinnat pilkotaan pienempiin osiin. Kuntien ja maakuntien tulee laatia hankintastrategia, jossa huomioidaan lähiruuan ja -energian kilpailuttaminen pienet yritykset huomioiden.

Työryhmä esittää, että rakentamisinvestoinneissa tulee aina julkisten rakennuksien osalta selvittää puuvaihtoehto. Puuvaihtoehdon selvittämisestä laaditaan kansallinen suositus ja sosiaalisen asuntotuotannon tuki porrastetaan hankkeen ekologisuuden mukaan. Tuki myönnetään investointitukena tai korkotukena. Puurakentamista on käyty tarkemmin läpi raportin luvussa 2.3.

Hallitusohjelmassa on useita kirjauksia hankintojen yhteydessä toteutettavista toimenpiteistä. Nämä toimenpiteet eivät pääosin edellytä muutoksia hankintasäätelyyn vaan ennemminkin kunkin ostajan itse toteuttamaan hankintatapaan ja -politiikkaan. Kirjauksissa tavoitellaan sekä lähi- ja luomutuotannon että kasvispainotteisen ruoan osuuden kasvattamista julkisissa hankinnoissa. Puurakentamisen osalta hallitusohjelmassa mainitaan vähähiilinen rakentaminen, kiertotalouden edistäminen rakentamisessa, puurakentamisen toimenpideohjelman jatkaminen vuoden 2022 loppuun saakka ja puurakentamisen tavoitteiden osoittaminen julkisessa rakentamisessa. Alan osaamista, täydennyskoulutusta, tutkimusta, tuotekehitystä ja vienninedistämistä halutaan edistää.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Kunnat ja maakunnat lisäävät hankinnoissaan paikallisia palveluja ja tuotteita. Hankintakriteereissä otetaan käyttöön laadulliset kriteerit ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien muodossa ja pilkotaan hankinnat pienempiin osiin.

- Kuntia ja maakuntia tulee ohjeistaa tekemään hankintastrategia, joka ottaa huomioon lähiruuan ja lähienergian. Rakentamisinvestoinneissa tulee selvittää puuvaihtoehto.
- Puuvaihtoehdon selvittämisestä laaditaan kansallinen suositus.
- Sosiaalisen asuntotuotannon tuki porrastetaan hankkeen ekologisuuden mukaan vrt. Itävalta. Tuen suuruus 5–10 prosenttia. Tuki myönnetään investointitukena tai korkotukena.

Yhteiskunnallinen yrittäjyys ja työosuuskunnat

Yhteiskunnallinen yritys on arvopohjainen liiketoimintamalli, jonka tavoitteet ovat yhteiskunnallisia. Osakeyhtiömuodon lisäksi yhteiskunnalliset yritykset voivat olla osuuskuntia, säätiöitä tai järjestöjä. Mahdollinen voitto palautetaan yleensä yrityksen toimintaan. Yhteiskunnallisen yrityksen periaatteen mukaisesti yritykset käyttävät voitostaan vähintään puolet toimintansa kehittämiseen. Yhteiskunnallisen yrittäjyyden on arvioitu olevan yksi ratkaisu maaseudun palveluiden ylläpitämisessä.

Yhteiskunnallisella yrittäjyydellä ja osuustoiminnalla on paljon yhtymäkohtia. Molemmat toimivat arvopohjaisesti ja tulos käytetään yhteiskunnan hyväksi. Lisäksi demokratia ja tasa-arvoisuus ovat molempien toimintaa ohjaavia perustoja. Osuustoiminta- ja yhdistyslainsäädännön osalta ovat luontevimpia tapoja organisoida yhteiskunnallista yrittäjyyttä.

Osuuskuntien rooli harvaan asuttujen alueiden työllisyyden hoidossa, julkisessa palvelujen tuottamisessa ja yritysten kumppanina hyvinvointipalvelujen tuottajana tulee merkittävästi kasvamaan. Palvelutuotannossa yhdistyvät vapaaehtoistyö ja palkkatyö, aatteellisuus ja ammatillisuus sekä yleishyödyllisyys. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuus hyvinvointipalvelujen tuotannossa tuo tulevaisuudessa mahdollisuuksia. Harvaan asutun maaseudun palveluista saatava tuotto ei aina kata yritystoiminnan tuottovaatimuksia. Toisaalta julkisin varoin tälle alueelle kyetään tuottamaan entistä vähemmän palveluja. Tällöin palvelutuotannon turvaamiseksi tarvitaan sellaisia uusia toimintamuotoja, jotka kykenevät operoimaan pienillä katteilla ja joiden tavoitteena ei ole voiton saanti vaan palvelu ja yleishyödyllisyys. Näitä palveluja kykenevät tuottamaan osuuskuntapohjaisesti toimivat yhteiskunnalliset yritykset.

Parlamentaarinen työryhmä katsoo, että lainsäädäntöä tulisi tarkastaa siten, että se vastaa nykypäivän haasteita niin yhteiskunnallisen yrittäjyyden kuin työosuuskuntien osalta.

Hallitusohjelmassa on todettu, että edistetään osuuskuntamuotoista yritystoimintaa ja parannetaan yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytyksiä uudistamalla rahoitusta ja tarjoamalla liiketoimintaosaamista vahvistavaa tukea. TEM on käynnistänyt selvityksen ”Yhteiskunnalliset yritykset Suomessa”, jonka Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy toteuttaa vuoden 2019 aikana.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden lainsäädäntö laitetaan kuntoon ja täsmennetään työosuuskuntaan liittyvää lainsäädäntöä.

Palkkatuen käyttö järjestöissä

Valtion talousarviossa vuodelle 2018 linjattiin, että täydellä 100 prosentin palkkatuella voi vuoden kuluessa järjestöissä olla keskimäärin työllistettynä enintään 3 000 henkilöä. Vuoden 2019 aikana raja on ollut järjestöjen osalta 4 000 htv. Muuta palkkatuetta työtä ei ole kiintiöity. Esimerkiksi vuonna 2017 palkkatuetussa työssä oli keskimäärin noin

19 300 henkilöä. Vuonna 2016, jolloin kolmannelle sektorille kohdennettuja kiintiötä ei vielä ollut, täydellä palkkatuella palkattuja työntekijöitä oli keskimäärin kuukaudessa noin 3 800 henkilöä. Kiintiön mahdollinen purkaminen tai muuttaminen tapahtuu talousarvio-prosessin kautta.

Palkkatuen myöntöperusteet muutettiin 2010-luvun puolivälissä siten, että palkkatukea jaettiin maakuntiin suhteutettuna maakunnan väestömäärään, mikä vähensi oleellisesti harvaan asuttujen alueiden saaman palkkatuen määrää. *Parlamentaarinen työryhmä* pitää tärkeänä tavoitteena helpottaa järjestöjen työllistämismahdollisuuksia harvaan asutuilla alueilla lisäten palkkatukeen 1 000 henkilötyövuotta kohdistetusti harvaan asutuille alueille. Kriteereinä voidaan käyttää esim. asuinpaikkakunta, etäisyys, koulutustausta, ei julkista liikennettä ja sosiaalinen tausta. Näin voidaan helpottaa järjestöjen mahdollisuutta käyttää 100 prosentista palkkatukea ko. alueella.

Hallitusohjelmassa on kirjaus kolmannen sektorin palkkatuen uudistamisesta. Tavoitteena on, että nykyiseen kolmannen sektorin palkkatukeen kytketään vahva yksilöllinen tuki, työkyvyn kartoitus ja muut palvelut siten, että mallista tulee uusi tuki avoimille työmarkkinoille siirtymiseen. Hallituksen tavoitteena on nostaa vaikeasti työllistyvien osatyökykyisten, vammaisten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien palkkatuen enimmäismäärää. Kolmannen sektorin palkkatuesta poistetaan työllistämistä estävä henkilötyövuosi rajoite. Palkkatuen käyttöä halutaan lisätä myös yrityksissä uudistamalla ja yksinkertaistamalla nykyinen palkkatuki vähentämällä työnantajabyrokratiaa siten, että työnantaja saa sitovan palkkatukipäätöksen ennakkoon. Käyttöön otetaan myös työllistämiseteli.

Hallitusohjelman työllisyysastetavoite 75 prosenttia edellyttää, että osatyökykyisten, vaikeasti työllistyvien, nuorten, ikääntyvien ja maahanmuuttajataustaisten osallistumista työmarkkinoille lisätään. Työuria pidennetään alusta, keskeltä ja lopusta. Tarkoituksena on lisätä palkkatuen käyttöä koko maassa, erillisiä kohdentumistoimia ei suunnata harvaan asutuille alueille.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Helpotetaan järjestöjen työllistämismahdollisuuksia harvaan asutulla maaseudulla: Lisätään 1 000 henkilötyövuotta ja kohdistetaan se harvaan asutulle maaseudulle (kriteereinä esim. asuinpaikkakunta, etäisyys, koulutustausta, ei julkista liikennettä, sosiaalinen tausta). Näin voidaan helpottaa järjestöjen mahdollisuutta käyttää 100 prosentista palkkatukea harvaan asutulla maaseudulla.

2.3 Luonto ja luonnonresurssit hyödynnettävä kestävästi

Luonnon ja luonnonresurssien kestävään hyödyntämiseen kuuluvat teemat käsiteltiin 26.9. ja 17.10.2018 pidetyissä kokouksissa. Syyskuun kokouksessa kuultiin seuraavat esitykset: Kansallispuistojen ja muiden luonnonsuojelualueiden matkailullinen kehittäminen harvaan asutuilla alueilla, luontopalvelujohtaja *Timo Tanninen*, Metsähallitus; Puunjalostaminen ja puurakentaminen harvaan asutuilla alueilla, ohjelmapäällikkö *Petri Heino*, YM; Hajautettu energiantuotanto, miten voidaan tukea parlamentaarisella toiminnalla, toimitusjohtaja *Mika Arffman*, Envitecopolis Oy; Erämatkailun kehittämisen mahdollisuuksia, erätalouspäällikkö *Jukka Bisi*, Metsähallitus. Parlamentaarinen työryhmä julkaisi teemaan liittyen seuraavan tiedotteen: Erätalous nostettava kansallisiin ohjelmiin ([linkki](#)).

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä keskusteli erätaloudesta, luontomatkailusta, elintarvikeviennistä, hajautetusta energiantuotannosta ja metsien käytöstä. Keskustelussa painotettiin harvaan asuttujen alueiden osaa ilmastonmuutoksen ratkaisussa ja ekologisen ja taloudellisen kestävyuden tärkeyttä aluetta koskevissa ja sen toimintaympäristöön vaikuttavissa poliittisissa päätöksissä.

Hajautettu energiantuotanto

Suomessa tuotetaan biokaasua ennen muuta puhdistamolietteistä ja orgaanisista yhdyskuntajätteistä. Peltobiomassojen ja maatalouden sivuvirtojen hyödyntäminen on vasta lähtökuopissa. Suomessa on valtava määrä hyödyntämättä jääviä biomassoja, jotka biokaasuksi jalostettuna voivat toimia liikenteen polttoaineena ja muuna energianlähteenä. Biokaasulla tuotetaan tällä hetkellä pääasiassa lämpöä ja sähköä. Biokaasun käytön osalta lupaavimmat näkymät ovat liikenteessä ja työkonepolttoaineena.

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa vuoteen 2030 ([linkki](#)) todetaan, että biokaasupotentiaalista valtaosa on sidoksissa maatalouteen. Vaikka kiinnostusta ja soveltuvia biomassoja biokaasutuotannon lisäämiseen maataloilla on, on niiden hyödyntäminen jäänyt toistaiseksi rajalliseksi, kun kustannustehokkaita käyttökohteita ei ole löytynyt riittävästi.

Maatilojen biokaasutuotannossa tulisi huomioida niitä etuja, jotka eivät liity suoraan energiatalouteen, kuten ravinteiden kierrätyksen tehostaminen, kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen, paraneva hygienia ja hajuhaittojen väheneminen. Ilmastostrategian tavoitteena on vähintään 50 000 kaasukäyttöistä autoa vuoteen 2030 mennessä. Julkista sektoria kannustetaan siirtymään sähkö- ja kaasuautoihin mahdollisimman kattavasti. Näin luodaan kysyntää, joka edesauttaa jakeluasema- ja latauspisteverkon laajenemista ja kaasu- sekä sähköautojen yleistymistä yksityisten kansalaisten keskuudessa. Nykyisellään biokaasun tankkauspisteiden harvalukuisuus on este autojen määrän lisäämiselle.

Parlamentaarinen työryhmä tukee biokaasun tuotannon edistämistä. Liikennebiopolttoaineen jakeluverkkoa tulee laajentaa siten, että se kattaa koko maan. Lisäksi maatalouden kehittämisrahaston (Makera) investointituki tulee maatilan biokaasun tuotannon osalta kohdentaa koko investoinnille riippumatta siitä, käytetäänkö energiaa tilalla tuotannossa, myydäänkö sitä tilalta ulospäin tai käytetäänkö sitä yksityiskäyttöön. Työryhmässä keskusteltiin maatilojen heikosta kannattavuudesta ja esitettiin ettei säädettäisi uusia kustannuksia aiheuttavia velvoitteita ilman kompensatiota. Normien purun jatkoa painotettiin.

Hallitusohjelmassa on monta toimenpidettä, jotka tähtäävät biokaasun tuotannon ja käytön lisäämiseen ja ovat yhteneväiset parlamentaarisen työryhmän esitysten kanssa. Ravinnekiertoon perustuva biokaasun tuotantotuki otetaan käyttöön, tuetaan biokaasuinvestointeja ja uusia lannankäsittelytekniikoita. Lisäksi tuetaan latausinfra ja biokaasun jakeluverkon laajennuksia hyödyntäen EU:n rahoituspotentiaalia. Hallitusohjelman kirjauksen mukaan maatalouden investoinnit turvataan Makeran lisäpääomituksella.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Maatilaluokan ja tilojen yhteistä biokaasun tuotantoa edistetään ja mahdollistetaan myynti liikennekäyttöön.

- Makeran investointituki tulee kohdentaa koko investoinnille riippumatta siitä, käytetäänkö energiaa tilalla tuotannossa, myydäänkö sitä tilalta ulospäin tai käytetäänkö sitä yksityiskäytössä.

Elintarviketuotanto ja vienti

Puhtaan, laadukkaan ja turvallisen ravinnon ja veden sekä luonnonvarojen vastuullisen ja älykkään käytön merkitys kasvaa. Ne luovat perustan kasvavalle ja kansainvälistyvälle liiketoiminnalle, yhteiskunnan kehitykselle, vakaudelle ja hyvinvoinnille. Ruuan ja puhtaan veden kysynnän kasvu ja kulutustottumusten muutokset luovat mahdollisuuksia ruokajärjestelmälle. Kuluttajat ovat entistä tietoisempia ja vaativampia ruuan laadun, alkuperän, eettisyyden ja ympäristöystävällisyyden suhteen. Antibioottivapaa tuotanto ja korkealaatuiset, kestäväällä tavalla tuotetut raaka-aineet, ruuan jäljitettävyyden sekä puhtaat ja runsaat vesivarat ovat Suomen vahvuus kansainvälisillä markkinoilla.

Food from Finland -ohjelma on Suomen elintarvikeviennin lisäämiseen tähtäävä ohjelma, joka on toiminut syksystä 2014 lähtien. Kaikki vientiä tekevät elintarvikeyritykset Suomessa ovat mukana Food from Finland -ohjelmassa.

Suomessa on tehty työtä tila- ja peltoteurastukseen liittyvän lainsäädännön helpottamiseksi. Suomi sai EU:n lihantarkastuslainsäädännön uudistuksen yhteydessä läpi ns. peltoporopoikkeuksen ja komissio on todennäköisesti avaamassa keskustelun asetuksen liitteiden muuttamisesta siten, että tilalla voisi aloittaa muidenkin kuin hätäteurastettavien eläinten ja tarhatun riistan teurastuksen. Vuonna 2017 muutettiin MMM:n asetusta siten, että tuottajan omaan käyttöön tarkoitettujen eläinten teurastus voidaan aloittaa tuotantotilalla, minkä jälkeen eläimet voidaan kuljettaa lahtivajaan loppuun teurastettavaksi. Suomi on käyttänyt hyväkseen kaikki EU lainsäädännön mahdollistamat poikkeukset koskien lihantarkastusta.

Maataloutta koskevien säädösten sujuvoittamista ja tukiin liittyvien menettelyjen yksinkertaistamista jatketaan osana kansallisen lainsäädännön kehittämistä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mahdollistamissa puitteissa. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustusten rahoituksen pohjana on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020. EU-osarahoitteiset avustukset myönnetään talousarvion momentilta 30.10.40 ja kokonaan kansallisesti rahoitettavat avustukset Makerasta. Maatalouden aloitustuen tulovaatimus, kuten muutkin tukiehdot, tarkastellaan osana tulevan rahoituskauden aloitustukikokonaisuuden valmistelua.

Parlamentaarinen työryhmä ehdottaa, että pitkäjänteinen 4–6 vuoden mittainen ohjelma elintarvikkeiden viennin edistämiseen turvataan. Lisäksi ehdotetaan tila- ja peltoteurastukseen liittyvän lainsäädännön helpotusta ja normien purkua. Kansallisilla toimenpiteillä tulee mahdollistaa lammas- ja vuohitiloilla perinteisten menetelmien käytön jatkaminen. Kotiteurastus ja myynti kotieläintilalta pitää olla sallittua ja kuluttajalla oltava oikeus ostaa tuotteita. Hirvihalleissa ajallisen erottamisen tulee riittää kotieläinteurastuksen mahdollistamiseksi.

Elintarvikevientiin panostaminen on mainittu *hallitusohjelmassa*, ja sille on osoitettu omat määrärahat. Vuonna 2014 toiminnan aloittanut Food from Finland -ohjelma jatkuu vuonna 2019 käynnistyneellä uudella viisivuotiskaudella. Ohjelman toiminta on laajentunut niin kohdemaiden, yrityksille tarjottavien palveluiden kuin toimintaan osallistuvien yritysten osalta. Ohjelman rahoittavat MMM, TEM sekä osallistuvat yritykset.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Turvataan pitkäjänteinen 4–6 vuoden ohjelma elintarvikkeiden viennin edistämiseen (Food from Finland -ohjelma).

Maatalouden heikon kannattavuuden vuoksi maataloille ei säädetä uusia kustannuksia aiheuttavia velvoitteita ilman kompensatiota. Normien purkua tulee jatkaa.

Helpotetaan tila- ja peltoteurastukseen liittyvää lainsäädäntöä ja puretaan normeja.

Maaseudun investointien (Makera) kehittämisrahat turvataan ja maatilojen aloitustuen tulovaatimusrajoja lasketaan.

Marjojen ja sienten varastointituki turvataan.

Luontomatkailu ja erätalous

Kansallispuistot ovat merkittävä voimavara maaseudulle, etenkin harvaan asutuilla alueilla. Niistä saatava hyöty liittyy niin terveyteen ja hyvinvointiin, luontomatkailuun, aluetalouteen ja työllisyyden kasvuun, luonnon monimuotoisuuden vahvistumiseen kuin biotalouden kestävyys. Kansallispuistojen käyntimäärät ovat olleet tasaisessa kasvussa, ollen yli 3 miljoonaa henkilöä vuonna 2017. Olemassa olevia kansallispuistoja on laajennettu ja uusia perustettu 2000-luvulla tasaisin välein. Metsähallituksen luontopalveluiden hoitovastuut ovat kasvaneet merkittävästi samaan aikaan. Merkittävien historiakohteiden hoidon siirto metsähallituksen luontopalveluille on myös lisännyt painetta rahoituksen riittävydestä.

Uusien kansallispuistojen perustamiseen on osoitettu kertaluontoinen määräraha, mutta perusrahoitus ei ole kasvanut. Metsähallitus arvioi tällä hetkellä virkistys- ja matkailukäytön kohteiden laskennallisen korjausvelan olevan 44 miljoonaa euroa. Metsähallituksella on yli 600 matkailuyrityksen kanssa yhteistyösopimukset. Periaatteena on, että metsähallitus luo perusinfra ja yritykset hyödyntävät sitä yritystoiminnassaan. Kansallispuistojen ja suojelalueiden paikallistaloudellinen merkitys on suuri. On laskettu, että yksi euro kansallispuiston retkeily- ja opastusrakenteisiin tuo kymmenen euroa paikallistalouteen mm. matkailun liiketoiminnan kautta.

Metsästyksen ja kalastuksen harrastajien lukumäärä kasvaa. Metsästäjiä on noin 0,3 miljoonaa ja kalastuksen harrastajia noin 1,5 miljoonaa. Metsästys ja kalastusharrastukset ja niiden taloudellinen merkitys on merkittävä. Harrastajien rahan käyttö on noin 480 miljoonaa euroa /vuosi. Yritystoiminnan liikevaihto on noin 30,4 miljoonaa euroa. Metsästysmatkailuyrityksiä on maassamme 226 kpl ja kalastusmatkailuyrityksiä 511 kpl. Toiminta on ollut nousujohteista viime vuosina.

Erätalousyrityksiä ei ole tilastoitu omaksi toimialakseen, mutta niiden aluetalousvaikutuksen arvioidaan olevan noin 42 miljoonaa euroa. Metsästyslupien tuottojen ylijäävä osuus ohjataan riistanhoitoon (yli 2 miljoonaa euroa). Työryhmän keskustelussa erämatkailun osalta nostettiin esille toimijoiden välisen yhteistyön edistäminen. Tulevaisuutta ajatellen olisi myös tärkeä laatia erämatkailun toimintaohjelma.

Keskustelussa nousi tarve kehittää nykyisten kalastus- ja metsästyslupien myyntikäytäntöjä tehostamalla vähemmän kysytyjen alueiden lupien käyttöä. Esimerkiksi eräpalveluyrittäjälle voitaisiin vuokrata osittainen metsästysoikeus (lupakiintiömalli), jolloin voi käyttää vieraitaan metsällä. Lyhytaikaiset luvat voisivat olla maanomistajapäätöksellä. Nämä esitykset ovat parhaillaan valmistelussa.

Parlamentaarinen työryhmä esittää kannanottonaan, että Metsähallituksen luontopalveluiden rakennetun infrastruktuurin kunnossapidon korjausvelkaa katettaisiin tulevien hallitusten budjeteissa hallituspohjasta riippumatta. Parlamentaarinen työryhmä haluaa nostaa erämatkailun kansainväliselle tasolle osana Visit Finlandin toimintaa ja esittää erämatkailun teemaohjelman laatimista, lupakiintiömallia metsähallituksen maille sekä selvitystä erähotellien perustamismahdollisuuksista erämaa-alueille ja kansallispuistoihin tai niiden läheisyyteen. Erämatkailuohjelma voisi olla osa luontomatkailun kehittämisohjelmaa. Erähotelli esitystä on selvitetty ja ensimmäinen kaavoitus suunnitelman laatiminen on alkamassa Savonrannassa Koloveden kansallispuiston lähistöllä.

Parlamentaarinen työryhmä esittää edelleen, että asukkaiden oikeus metsästä kotikunnassaan valtion omistamilla mailla tule säilyttää nykyisen Metsästyslain 8§:n mukaisesti. Työryhmä näkee, että tällä on merkitystä alueen vetovoimaisuuden näkökulmasta. Työryhmä päätti myös tukea Ylä-Lapin paikallisten kalastusoikeuksien vahvistamista, mikä on jo toteutunutkin.

Hallitusohjelmassa löytyy kirjaus korjausvelan suunnitelmallisesta vähentämisestä vaalikauden aikana sekä luontopalveluiden perusrahoituksen korotuksesta. Lisäksi luontomatkailun harjoittamisen edellytyksiä aiotaan parantaa eri puolella Suomea. Erämatkailuun liittyen ei ole kohdennettuja esityksiä. Hallitusohjelmasta löytyy lisäksi kirjaus siitä, että metsästysharrastuksen edellytyksiä turvataan ja uusien harrastajien tuloa lajin pariin

edistetään. Hallitusohjelmassa on myös maininta, että edistetään kalastusmatkailun kehittymistä erityisesti valtion vesialueilla sekä sen aluetaloudellisten vaikutusten kasvua. Uudistetaan kalastusmatkailun toimenpideohjelma.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Metsähallituksen luontopalveluiden (kansallispuistojen, retkeilyalueiden, monikäyttömetsien ja luonnonsuojelualueiden) rakennetun infrastruktuurin kunnossapidon korjausvelka katetaan tulevien hallitusten budjeteissa hallitusohjasta riippumatta. Tuen kohdentamisessa huomioidaan harvaan asutun maaseudun tarpeet sekä kompensatioksi perustettujen kohteiden hoito ja kunnostus.

Nostetaan erämatkailu kansainväliselle tasolle:

- Laaditaan erämatkailun teemaohjelma. Ohjelmassa luodaan malli erämatkailun kansainväliselle markkinoinnille osana Visit Finlandin toimintaa.
- Parannetaan Metsähallituksen mailla yritysten edellytyksiä erämatkailun kehittämiseen (alueiden vuokraus, lupakiintiöt). Arvioidaan säädösmuutosten (metsästyslaki) mahdollisuudet kehittämistyössä. Parannetaan nykyisten kalastus- ja metsästyslupien myyntikäytäntöjä ml. tehostamalla vähemmän kysytyjen alueiden lupien käyttöä.
- Metsähallitus käynnistää selvityksen erähotellien mahdollistamiseksi erämaa-alueille ja kansallispuistoihin tai niiden läheisyyteen.

Paikallisen väestön elinolosuhteiden turvaamiseen ja alueen vetovoiman edistämiseen erätalouden keinoin sitoudutaan.

Nykyisen metsästyslain 8§:n mukainen vapaa metsästyoikeus turvataan alueen asukkaille. Lisäksi tutkitaan vapaan metsästyoikeuden vaikutus ihmisten hyvinvoinnille ja alueen vetovoimalle.

Kalastuslain 10§ korjataan Ylä-Lapin osalta ja vapaa kalastusoikeus virtavesissä vapavälinein palautetaan. Kalastusoikeuden omistajien asema selvitetään.

Puunjalostaminen ja puurakentaminen

Kansallisen puurakentamisen toimenpideohjelman 2016–2021 ([linkki](#)) tavoitteena on edistää puun käyttöä rakentamisessa vahvistamalla alan osaamista, purkamalla puurakentamisen säädöksiä ja rakentamismääräyksiä, korjaamalla virheellisiä käsityksiä rakentamismääräyksistä sekä tarjoamalla faktatietoa puurakentamisesta. Kyseessä on YM:n hallinnoima valtioneuvoston yhteinen ohjelma.

Puutuoteollisuus työllisti vuonna 2014 välittömästi 21 800 henkilöä. Välituotekäyttö mukaan luettuna työllisyys oli noin 60 000 henkilöä. Lisäksi koko huonekaluteollisuus työllisti välittömästi 8 100 henkilöä. Puutuoteollisuuden tuotannon arvo oli noin 1,5 prosenttia kaikkien toimialojen tuotannon arvosta.

Puutuoteollisuus käytti vuonna 2015 noin 26,5 miljoonaa kuutiota puuta, joka oli 47 prosenttia koko metsäteollisuuden puun käytöstä. Ilmastotavoitteiden mukaan tulee rakennusmateriaalien ja tuotteiden hiilijalanjälkeä alentaa ja ohjata julkisia hankintoja oikeaan suuntaan. Tavoitteena on edistää ja kehittää kansainvälisesti kilpailukykyistä puurakentamisen osaamista. Rakentamisen säädösvalmistelussa on tavoitteena koko rakennuksen elinkaaren aikainen säätely. Puutuoteratkaisujen raaka-aine ja valmistajat löytyvät harvaan asutulta alueelta.

Puurakentamisen toimenpideohjelman mukaan tarvitaan kokonaisvaltainen mekaanisen puun arvoketjujen kehittämiseen tarkoitettu ohjelma, jonka tavoitteena tulee olla jalostusasteen nosto koko arvoketjussa, osaamisen parantaminen ja rakennuskäytön kehittäminen. Ohjelma tarvitaan mm. pitkäkestoisemman hiilivaraston kasvattamiseksi rakennuskannassa vs. nopeasti kiertävät bioenergia ja biojalostamotuotteet.

Ohjelmapäällikkö *Petri Heino* ympäristöministeriöstä totesi parlamentaarisen työryhmän kokouksessa, että Ruotsissa ollaan puurakentamisessa huomattavasti Suomea pitemmällä. Teollisten puuelementtien valmistukseen on investoitu enemmän ja erityisesti harvaan asutulla alueella. Siellä tehtyjen laskelmien perusteella puurakentamisen lisäämisellä voidaan merkittävästi lisätä työpaikkoja harvaan asutuilla alueilla lähellä raaka-ainetta. Suuri osa työpaikoista siirtyy kaupungeista, joissa on jo nykyisin pulaa rakennusalan ammattilaisista.

Parlamentaarinen työryhmä toteaa, että on tarve edistää kokonaisvaltaisesti puun jatkojalostamista harvaan asutulla maaseudulla. Pitkäaikainen ja systemaattinen viennin edistämistyö tulee turvata, varmistuen mm. Wood from Finland -ohjelman rahoitus. Työryhmä nosti esille myös hankinnan näkökulmaa, eli rakentamisinvestoinneissa tulee selvittää puurakentamisvaihtoehto.

Hallitusohjelmassa löytyy kirjaus puurakentamisen edistämisestä, sillä puurakennus toimii myös hiilivarastona. Palomääräysten materiaalineutraaliutta halutaan kehittää niin, että puurakennusten kaksinkertaisen palosuojauksen tarve vähenee. Selvitettäväksi ehdotetaan myös puurakentamisen palomääräyksien keventämistä.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Puun jatkojalostusta edistetään harvaan asutulla maaseudulla. Turvataan pitkäaikainen ja systemaattinen vienninedistämis työ, varmistaen mm. Wood from Finland -ohjelman rahoitus.

2.4 Julkiset palvelut tuotettava kumppanuudessa uudella tavalla

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä tarkasteli julkisten palveluiden uusia palvelumuotoja ja kumppanuuksia 21.11. ja 12.12.2018 pidetyissä kokouksissa. Marraskuun kokouksessa kuultiin seuraavia asiantuntijaesityksiä: Palveluiden nykytilanne harvaan asutulla maaseudulla, *Antti Rehunen*, erikoistutkija, SYKE; Koulutuksen haasteita harvaan asutulla maaseudulla, toteutuuko alueellinen yhdenvertaisuus (mm. PISA, yhteishakurekisterit, etäisyydet palveluihin), *Jonna Pulkkinen*, projektitutkija, koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto; Poliisi harvaan asutuilla alueilla – miten poliisi turvaa alueen olot nyt ja tulevaisuudessa, *Sanna Heikinheimo*, poliisijohtaja, Poliisihallitus; Rajavartiolaitos ja harvaan asutun maaseudun turvallisuus, *Jaakko Hamunen*, eversti Rajavartiolaitoksen esikunnan suunnittelu- ja talousyksikön päällikkö.

Kokouksissa keskusteltiin turvallisuuspalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden lisäksi mm. SGEI-sääntelyn soveltamisesta, maaseutuvaikutusten arvioinnin käytöstä ja liikkuvista palveluista harvaan asutulla maaseudulla. Elinikäisen oppimisen edistäminen ja eri koulusteet puhututtivat. Pankkipalveluiden nopea siirtyminen verkkoon nousi myös esille. Työryhmä julkaisi aiheeseen liittyvän seuraavan tiedotteen: Poliisille myönnetty Harvalisämäärärahat kohdistettava harvaan asutun maaseudun turvallisuuden parantamiseen ([linkki](#)). Alakoululaisten koulumatkojen kesto ja pituus osaksi palvelulupausta aiheesta julkaistiin tiedote vuonna 2019 ([linkki](#)).

SGEI

Jos markkinoiden toiminta on puutteellista, mutta viranomaisen haluaa turvata kaikissa olosuhteissa kansalaisille tärkeän palvelun saatavuuden, voidaan tietyin ehdoin soveltaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, eli SGEI:tä koskevaa valtioneuvoston päätöstä. Yleisesti käytetty SGEI-lyhenne tulee englanninkielisistä sanoista Services of General Economic Interest. Mitä tahansa palvelua ei voida turvata SGEI-sääntelyllä, vaan kyse on oltava kansalaisille tärkeästä tai yhteiskunnan toimivuuden kannalta merkittävästä palvelusta. Palvelun turvaaminen tapahtuu käytännössä antamalla yritykselle toimeksianto yksilöidyn palvelun tuottamiseksi. Tämä edellyttää usein palvelutuotannon rahoittamista julkisista varoista kompensationsa yritykselle annettavasta julkisen palvelun velvoitteesta.

Palveluvelvoitetta voidaan käyttää sellaisiin välttämättömiin peruspalveluihin, jotka ovat luonteeltaan taloudellisia (toimintaa, jossa on kyse tavaroiden tai palveluiden tarjoamisesta tietyillä markkinoilla). SGEI-menettely, eli palveluvelvoitteen käyttö edellyttää, että kyseisen palvelun markkinatilanne kartoitetaan. Tämä tarkoittaa selvitystä, jossa todetaan, toimivatko markkinat, eli onko alueella useampia toimijoita, jotka voisivat tarjota palveluita.

Parlamentaarinen työryhmä pitää tärkeänä, että SGEI-menettelyn mahdollisuuksia harvaan asutuilla alueilla selvitetään laajemmin. Päivittäistavarakauppal palveluiden tukemisesta monipalvelukeskuksina harvaan asutuilla maaseutualueilla vuosina 2019–2021 kokeillaan ensimmäistä kertaa Suomessa SGEI de minimis -sääntelyn käyttöä. Kokeiluhankkeen toimivuutta ja vaikuttavuutta arvioidaan saatujen kokemusten perusteella mahdollisia jatko-toimenpiteitä varten.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Selvitetään SGEI-menettelyn käyttöä välttämättömissä peruspalveluissa (= Services of General Economic Interest eli palveluvelvoite) harvaan asutulla maaseudulla, silloin kun markkinat eivät toimi.

Liikkuvat palvelut

Pitkän aikavälin trendi on ollut, että palvelut keskitetään ja asukkaiden etäisyys palveluihin kasvaa. Tämä koskee niin julkisia kuin yksityisiä palveluita. Tärkeää on saada trendi katkaistua, sillä palvelujen saavutettavuus on turvattava myös harvaan asutulla maaseudulla.

Panostus digitaalisiin palveluihin on vain osa ratkaisua, lisäksi tarvitaan ennakkoluulotonta tapaa hajauttaa ja yhdistää palveluja räätälöiden ne eri alueille sopiviksi. Yksi ratkaisu palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi maaseudulla ovat liikkuvat palvelut. Näitä voivat olla terveydenhoito, kirjasto, apteekki, siivous, jne. Palveluja voi yhdistää samojen pyörien päälle.

Liikkuvien palveluiden osalta *parlamentaarinen työryhmä* haluaa edistää kumppanuutta ja usean toimijan yhteisiä liikkuvia palveluja tarjoavaa toimintaa. Liikkuvien palveluiden käytön edistämiseksi liikkuvat palvelut tulee huomioida myös kuntien valtionosuusjärjestelmässä. Parlamentaarinen työryhmä esittää myös, että syrjäisyyssisää saaville kunnille annetaan perustamistukea liikkuvien palveluiden järjestämiseen.

VM:n mukaan kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmä on laskennallinen tiettyihin tilastollisiin kriteereihin ja tekijöihin perustuva ja sen tulisi jatkossakin olla mahdollisimman yksinkertainen. Liikkuviin palveluihin ja valtionosuusjärjestelmään liittyvä ehdotus edellyttäisi tietojen keräämistä yksittäisten kuntien yksittäisistä palveluista, mikä tekisi järjestelmästä hankalan ja monimutkaisen.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Selvitetään liikkuvien monipalveluiden osalta, voiko valtio kohdentaa niille enemmän avustusta esim. hankinta-avustuksen kautta. Asia selvitetään valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä.

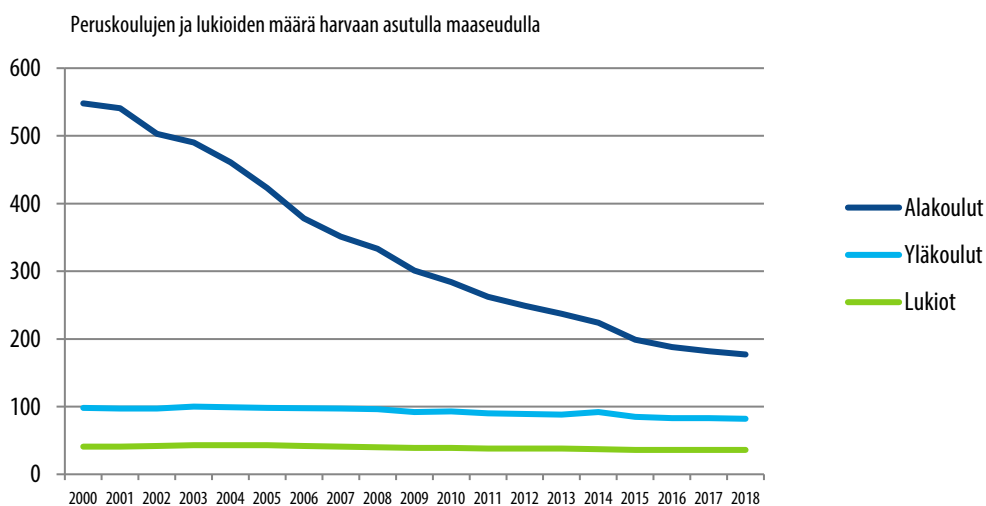
Syrjäisyyssisää saaville kunnille annetaan perustamistukea liikkuvien palveluiden järjestämiseen.

Elinikäinen oppiminen

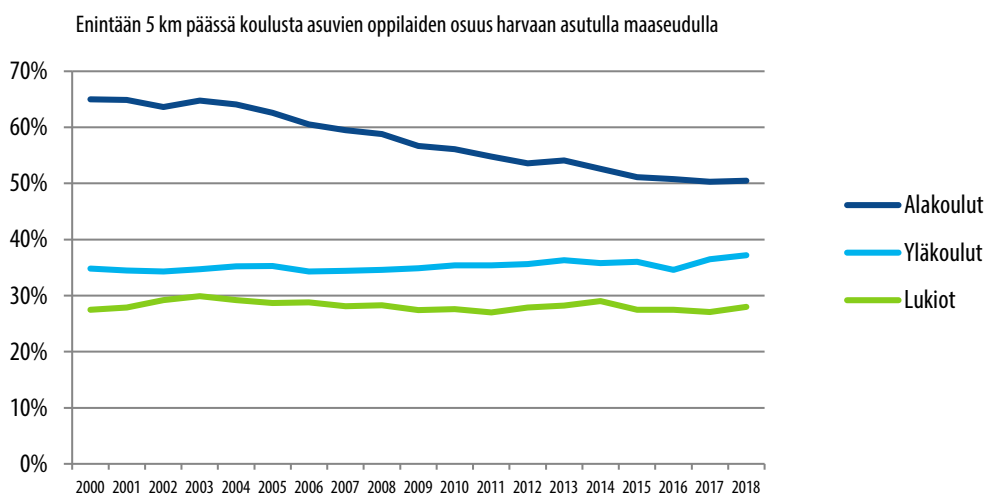
Koulutuksella ja osaamisella on välitön yhteys kansantalouteen, mutta myös asukkaiden tulotasoon, terveyteen, hyvinvointiin ja osallistumiseen. Muuttuva työelämä ja monimuotoistuvat työtehtävät, työalan vaihdot ja työelämän monimuotoisuus edellyttävät vahvan ja laaja-alaisen peruskoulutuksen lisäksi koko elämän ja työuran jatkuvaa osaamisen kehittämistä. Koulutus vastaa osaltaan myös osaavan työvoiman saatavuuden haasteeseen.

Koulutustarjonnan kasvavat erot vaikuttavat alueiden elinvoimaisuuden kehittymiseen. Ammatillisen koulutuksen järjestäminen on kohdannut 2000-luvulla muutoksia, joita ovat olleet esimerkiksi vähenevä rahoitus ja koulutuksen keskittyminen suurempiin yksiköihin. Jatkuestaan kehityssuunta voi syventää alueellisia eroja maakuntien sisällä ja eri maakuntien välillä. Kansalliset ja alueelliset koulutuspoliittiset päätökset heijastuvat voimakkaasti maaseudun koulutusmahdollisuuksiin ja sitä kautta myös osaavan työvoiman saatavuuteen.

Kuvio 4. a) Peruskoulujen ja lukioiden määrä harvaan asutulla maaseudulla (SYKE, seminaari 27.2.2019)

Kuvio 4. b) Enintään 5 km:n päässä koulusta asuvien oppilaiden osuus harvaan asutulla maaseudulla (SYKE, seminaari 27.2.2019)

Nuorten osalta vanhempien koulutustaso vaikuttaa opiskelupaikan valintaan. Harvaan asutuilla alueilla väestön koulutustaso on alhaisempi kuin kaupungeissa. Syynä tähän on mm. korkeakoulutetuille tarkoitettujen työpaikkojen vähyys. Nuorisobarometrin ([linkki](#)) mukaan etäisyys toisen asteen oppilaitokseen ei kuitenkaan ollut yhteydessä koulutusvalintaan. Harvaan asuttujen alueiden nuorista joka neljäs koki, että peruskouluaikana koulumatkat olivat liian pitkiä. Koulumatkan liian pitkäksi kokeneet pitivät hieman vähemmän koulunkäynnistä ja arvioivat luokan työrauhaa ja oppilaiden mielipiteiden huomiointia koulutyön kehittämisessä hieman kielteisemmin.

Korkeakoulujen hajasijoittaminen on tärkeää. Hyvä esimerkki löytyy Kainuusta: Kajaanin ammattikorkeakoulun hakijoista noin kahdeksan kymmenestä tulee maakunnan ulkopuolelta ja valmistuneista kuusi kymmenestä saa ensimmäisen työpaikan Kainuusta. Viisi vuotta valmistumisen jälkeen edelleen noin 55 prosenttia on töissä alueella. Aluekehitysjohtaja *Jouni Ponnikas* Kainuun liitosta toteaa, että elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavan toisen asteen koulutuksen sekä korkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen kehittäminen vahvistaa alueen elinvoimaa. Jos kehittämistä tehdään tiiviissä yhteistyössä yritysten kanssa, voidaan alueen työmarkkinoille luoda kysyntää ja tarjontaa korkealle osaamiselle. Oppilaitoksista valmistuvat opiskelijat työllistyvät alueen yrityksiin ja perustavat uusia. Alueelle syntyvät toimivat korkean osaamisen työmarkkinat ja vetovoimaisia työpaikkoja.

Ruotsissa on käytössä joillakin alueilla kuntien ylläpitämiä oppimiskeskuksia (lärcentra). Kokemukset näistä ovat hyviä. Tavoitteena on ollut laajentaa oppimiskeskusten toimintaa koko maahan. Kyseessä on opiskelijoille fyysinen paikka, jossa on saatavilla tukea ja apua opiskeluun ja mahdollisuus etäopiskeluun. Keskukset tarjoavat opintoja järjestäville tahoille, aina aikuisten peruskoulutuksesta ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutukseen asti, puitteet missä toimia. Valtio tukee kuntia toiminnan ylläpitämisessä.

Parlamentaarinen työryhmä esittää, että harvaan asutuilla alueilla kokeiltaisiin Ruotsin kaltaisia oppimiskeskuksia. Oppimiskeskuksiin voisi laajemmin yhdistellä myös kansalaisopistojen toimintaa eri koulutusalojen ja -asteiden lisäksi. Kaiken ikäiset opiskelijat saisivat keskuksista tukea ja apua opiskeluun eri elämäntilanteissa. Oppimiskeskusten tavoitteena olisi myös vastata osin elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita selvittävän työryhmän raportin ([linkki](#)) toimenpide-esityksistä. Raportissa tunnistettiin elinikäisen oppimisen toteutumisen kannalta kriittisiksi kohdiksi erityisesti oppimisen edellytysten rakentuminen ja siirtymät tai yhdistelmät oppimisen eri vaiheiden ja muotojen ja työn välillä. Työryhmä esittää toimenpiteitä sekä alakoulujen koulumatkoihin että lukio- ja korkeakouluverkkoon liittyen.

Hallitusohjelma linjaa, että tehdään korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma, jossa käydään läpi korkeakoulutuksen sosiaalisen, alueellisen ja kielellisen tasa-arvon toteutuminen sekä eri vähemmistöryhmien korkeakoulutukseen hakeutumisen mahdolliset esteet ja ryhdytään selvityksen pohjalta tarvittaviin toimiin. Ohjelmassa esitetään myös, että jokaisessa maakunnassa on korkeakoulu ja yliopistokeskusten toimintaedellytykset turvataan.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Aloitetaan kansallinen kokeilu harvaan asutulla alueella toteutettavaksi eri koulutusalojen ja -asteiden (amk, yo, avoin yo, kansalaisopisto) kokoamiseksi ja tuomiseksi (myös digitaalisesti) alueellisiin oppimiskeskuksiin (vrt. Ruotsi).

Kuntarajaa tulee hälventää alakoulujen osalta. Annetaan perheille mahdollisuus valita lähikoulu kuntarajoista riippumatta harvaan asutulla alueella. Kustannustenjakokysymykset selvitetään osana valtionosuusuudistusta. Peruskouluverkon osalta tulee palvelulupaukseen saada linjaus 2,5 tunnin maksimijaksosta ja 160 maksimikilometrimäärästä alakoulun osalta.

Lukiolle ei tule asettaa minimioppilasmäärää. Riittävän tiivis lukioverkko on säilytettävä, samalla lukioiden välistä yhteistyötä ja verkko-opintojen hyödyntämistä tulee lisätä. Pienten lukioiden lisä on säilytettävä.

Korkeakouluopetuksen saavutettavuus on varmistettava koko maassa. Kajaanissa ja Savonlinnassa on turvattava varhaiskasvatuksen opettajien, erityisopettajien ja opettajien muunto-, jatko- ja täydennyskoulutus.

Maaseutuvaikutusten arviointi

Maaseutuvaikutusten arvioinnilla tehdään näkyväksi maaseudun erityispiirteitä ja tarpeita sekä päätösten maaseutuvaikutuksia. Sillä voidaan vahvistaa alueiden sisäistä verkottumista ja vuoropuhelua sekä paikallisista voimavaroista lähtevää kehittämistä. Tämä osaltaan edistää muun muassa uusien kustannustehokkaiden palvelu- ja toimintamallien kokeiluja maaseudulla olemassa olevia resursseja hyödyntäen ja vahvistaen sekä tarpeisiin vastaten ([linkki](#)).

Maaseutuvaikutusten arviointi on työkalu ja prosessi, jonka käyttöä on edistetty kansallisessa maaseutupolitiikassa jo kymmenisen vuotta. *Parlamentaarinen työryhmä* esittää, että maaseutuvaikutuksen arviointi otetaan osaksi julkisen palvelulupauksen määrittelyä harvaan asutuilla alueilla.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Maaseutuvaikutusten arviointi (MVA) tulee ottaa osaksi julkisen palvelulupauksen määrittelyä.

Turvallisuus

Turvallisuuteen liittyviä haasteita harvaan asutuilla alueilla lisäävät pitkät välimatkat, harva asutus ja turvallisuudesta vastaavien viranomaisten vähentyneet resurssit ja siten toimintojen keskittyminen sekä työntekijöiden rekrytointiin liittyvät ongelmat. Pelastuspartion saaminen paikalle saattaa kestää pitkiäkin aikoja. Yhteistyö keskeisten turvallisuutta edistävien viranomaisten eli poliisin, pelastustoimen ja rajavartiolaitoksen välillä on tärkeä turvallisuutta parantava tekijä.

Väestökehityksen myötä poliisin resurssien kysyntä taajamissa kasvaa ja vastaavasti taajamien ulkopuolella laskee. Kokonaisresurssien kannalta tilanne on haastava. Suurissa kaupungeissa kysyntä ylittää tarjonnan ja toisaalta pienten kuntien osalta vähäinenkin kysyntä on hoidettava. Resursseja ei riitä kattavasti ja jatkuvasti kaikkiin paikkoihin. Tärkeää olisi mahdollistaa poliisin kykyä turvata kaikkia, kaikissa tilanteissa, valtakunnallisesti ja tasapuolisesti. Hyvin toimiva yhteistyö ja tiedonkulku paikallisen poliisin ja alueiden asukkaiden tai heitä edustavien tahojen välillä auttaa poliisia omalta osaltaan vaikuttamaan harvaan asuttujen alueiden turvallisuuteen myönteisellä tavalla.

Poliisin kykyä tulla paikalle hälytystehtävissä kuvataan toimintavalmiusajalla. Toimintavalmiusaika mittaa aikaa kansalaisen hätäpuheluun vastaamisesta kaikkine viiveineen siihen saakka, kun poliisin partio saapuu tehtäväpaikalle. Keskimääräisissä toimintavalmiusajoissa kiireellisissä tehtävissä valtakunnan keskiarvo on 9,3 minuuttia ja pisin aika Pohjanmaalla 13,1 minuuttia (Helsinki 5,1 minuuttia). Toimintavalmiusajat ovat poliisijohtajan *Sanna Heikinheimon* mukaan harvaan asutulla maaseudulla pääosin huomattavasti keskiarvoa suurempia. Kasvukeskusten ulkopuolella avun saaminen saattaa kestää yli 60 minuuttia.

Vuodelle 2019 saatiin kertaluonteinen 3,3 miljoonan euron lisäpanostus vahvistamaan poliisin palvelukykyä erityisesti vasteaikojen kannalta haasteellisilla alueilla (harva-alueet). Tämän tulisi kuitenkin olla pysyvä järjestely, sillä lisäpanostus tarkoittaa, että nykyinen palvelutaso on mahdollista säilyttää vain vuonna 2019. Tulevina vuosina avun saaminen, silloin kun hätä on suurin, todennäköisesti heikkenee harva-alueilla entisestään (nykyinen kehys).

Rajavartiolaitos on keskeinen turvallisuuden varmistaja itärajan ja saariston harvaan asutuilla alueilla. Rajavartiolaitos hoitaa tarvittaessa ensivaste- ja sairaankuljetustehtäviä sekä avustaa poliiseja.

Norjassa on vuodesta 2015 ollut käytössä linjaus, kuinka nopeasti poliisin tulee olla paikalla vakavan tapahtuman yhteydessä. Linjaus on kansallinen, ja poliisipiireissä voi olla käytössä hieman poikkeavia aikoja, alueellisista olosuhteista johtuen. Ruotsin maaseutukomitea on suositellut vastaavanlaisia toimintavalmiusaikoja kuin Norjassa. Asia ei ole edennyt naapurimaassamme vielä.

Suomessa on moneen muuhun maahan verrattuna erittäin harva paloasemien verkosto. Tämä tarkoittaa, että pelastustoimen kiireellisten palveluiden saatavuus on muualla kuin suurimmissa asutuskeskuksissa usein ajallisesti pitkän ajomatkan takana. Maan pinta-alasta noin 90 prosenttia on aluetta, missä pelastustoimen ensilähtö on sopimuspalokuntien vastuulla. Suomessa on tällä hetkellä 709 sopimuspalokuntaa. Näissä palokunnissa on noin 13 400 hälytyskelpoista sopimuspalokuntalaista. Pelastustoimen toimintameno-ot ovat koko Suomessa noin 400 miljoonaa euroa. Tästä sopimuspalokuntien osuus on noin 73 miljoonaa euroa – eli 18,2 prosenttia pelastustoimen toimintamenoista. Yksi sopimuspalokuntalainen maksaa kaikkine kustannuksineen yhteiskunnalle keskimäärin 5 400 euroa vuodessa – eli noin 14,90 euroa päivässä.

Harvimpaan asutun alueen sopimuspalokunnissa on todennäköisesti tulevaisuudessa nykyistä vähemmän pelastustehtäviin osallistuvia henkilöitä. Näiden henkilöiden keski-ikä on tulevaisuudessa nykyistä korkeampi ja kunto heikompi kuin tällä hetkellä. Vaatimustasoja tulisikin tarkistaa uudelleen etenkin harvaan asuttujen alueiden osalta. On kuitenkin parempi, että vaatimattomampi yksikkö tulee paikalle nopeasti kuin että tehokkaampi yksikkö saavuttaa kohteen liian myöhään.

Parlamentaarinen työryhmä esittää, että poliisipalveluiden saatavuus hälytystehtävissä kohtuullisessa ajassa turvataan koko Suomessa. Pelastusalalla tulisi huomioida väestön ikääntymisen, vähenemisen ja muuttoliikkeen vaikutukset samoin kuin monipaikkaisuuden ja matkailun lisääntymisen vaikutukset pelastusalaan harvaan asutulla alueella.

Tarvitaan tutkittuja ja kehitettyjä pelastusajoneuvoja ja -kalustoja ja harvaan asutun alueen tarpeisiin kehitettyjä menetelmiä. Pelastusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta ja ennen kaikkea sen rahoitus on haasteellista hajanaisessa ja kuntien maksamassa pelastusalan järjestelmässä.

Hallitusohjelmassa linjataan, että hallitus lisää viranomaisten läsnäoloa ja näkyvyyttä etenkin alueilla, joissa on heikoin palvelutaso. Poliisille määritellään enimmäisvasteajat koko Suomeen.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Turvataan poliisipalveluiden saatavuus hälytystehtävissä kohtuullisessa ajassa koko Suomessa:

- Säädetään asetus maksimitoimintavalmiusaika kiireellisissä tehtävissä ja turvataan tähän liittyvä riittävä resurssointi.
- Harva-alueille pysyvä määrärahoitus. Alueelle kohdennetut lisämäärärahat tulee kohdentaa harvaan asutun alueen turvallisuuden edistämiseen (esim. myönnetty lisäys 2019).
- Tarkistetaan poliisin työssä olevat poikkihallinnolliset vastuut, jotta voimavaroja voidaan kohdentaa harvaan asutun alueen turvallisuuteen.
- Poliisin toimipisteverkostoa on tarkistettava.

Sisäministeriön tulee vahvistaa Pelastusopiston tutkimus- ja kehittämistoimintaa harva-alueilla ja velvoittaa pelastuslaitoksia ottamaan käyttöön harva-alueen pelastustoimeen tarkoitettuja uusia kalustoja ja menetelmiä.

Pankkipalvelut

Parlamentaarinen työryhmä on huolissaan digi-syrjäytymisestä ja sen vaikutuksista välttämättömien palveluiden saatavuuteen. Pankkipalvelut ovat käytettävissä pääasiassa verkossa ja pankkikonttorit ovat vähentyneet etenkin harvaan asutuilta alueilta. Kaikilla ei ole käytettävissä tietokonetta tai tietoverkkoyhteyttä. Kaikilla ei ole myöskään tarvittavaa digi-osaamista. *Parlamentaarinen työryhmä* katsoo, että jokaiselle tulee turvata pankkipalveluiden käyttömahdollisuus mahdollisimman lähellä asuinpaikkaa myös ilman tietokonetta ja verkkopalvelua.

Tämä asia ei ole edennyt ja palvelut ovat siirtymässä yhä enemmän verkkoon.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Turvattava kansalaisen mahdollisuus käyttää pankkipalveluita ilman tietokonetta ja verkkopalvelua mahdollisimman lähellä asuinpaikkaa.

2.5 Monipaikkaisuutta ja paikkariippumatonta työtä mahdollistettava

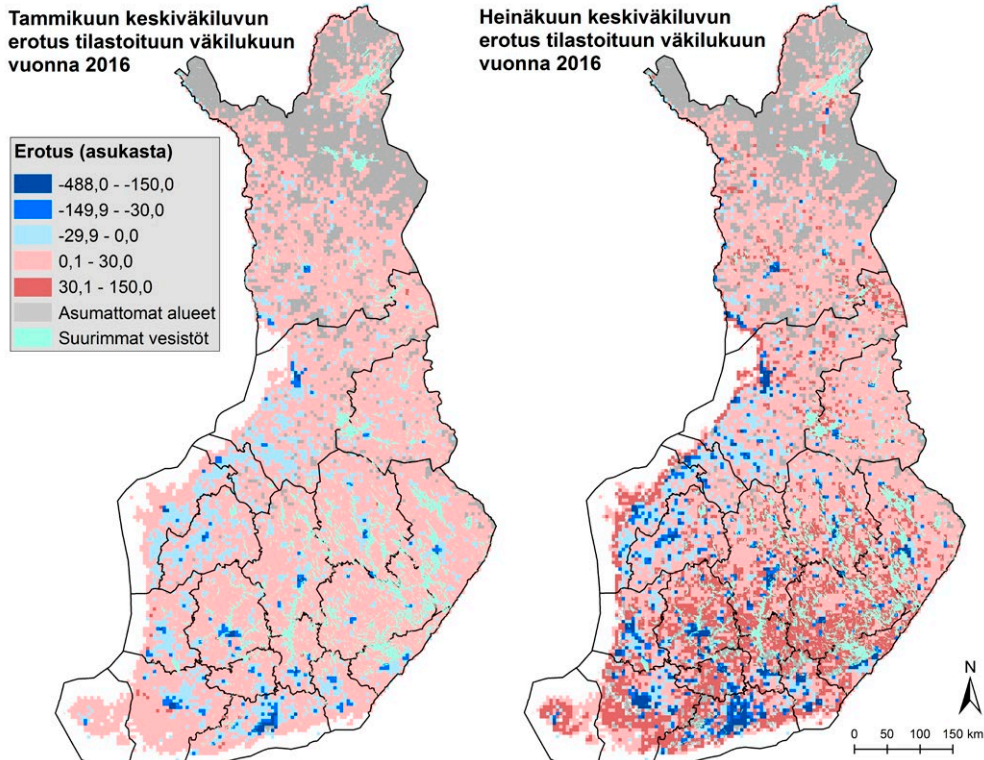
Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä tarkasteli monipaikkaisuutta ja paikkariippumatonta työtä 26.8. ja 12.9.2019 pidetyissä kokouksissa. Elokuun kokous pidettiin etäkokouksena ja siinä kuultiin Kuntaliiton varatoimitusjohtaja *Timo Reinan* esityksen alueellistamiseen liittyvistä periaatteista. Parlamentaarinen työryhmä kävi Reinan ja Ikosen laatiman raportin *Valtio alueiden, alueet valtion voimavarana – Alueellistamisesta paikkariippumattomaan työhön* ([linkki](#)) läpi ja keskusteli aiheesta Reinan kanssa.

Valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamisen toimivaltaa ohjataan lailla (362/2002) ja valtioneuvoston asetuksella (567/2002). Lain mukaan alueellistamisen tavoitteina on turvata valtion tehtävien tuloksellista hoitamista ja työvoiman saantia valtion tehtäviin, edistää maan tasapainoista alueellista kehitystä sekä tukea työllisyyttä maan eri osissa.

Asianomaisen ministeriön on aina selvitettävä valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisesti tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittamismahdollisuudet pääkaupunkiseudun sijasta maan muihin osiin, kun perustetaan uusi yksikkö tai toiminto, laajennetaan olemassa olevaa toimintaa olennaisesti tai organisoidaan olemassa olevaa toimintaa merkittävästi uudelleen.

Selvittäminen tulee toteuttaa valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetyn prosessin mukaisesti. Lisäksi ministeriöiden tulee soveltaa asetuksessa säädettyä menettelyä myös silloin, kun pääkaupunkiseudun ulkopuolella sijaitsevia alueellisia ja paikallisia valtion yksiköitä ja toimintoja lakkautetaan tai supistetaan.

Kuvio 5. Keskiväkiluvun erotus tilastoituun väkilukuun tammi- ja heinäkuussa 2016 (Olli Lehtonen, Luke)

Reinan ja Iksen laatiman raportin mukaan työn ja arvojen murros sekä digitalisaatio avaavat valtion keskushallinnon toimintojen ja henkilöstön sijoittumiselle aivan uusia mahdollisuuksia. Valtion tehtävien erilaisuus on tärkeää huomioida alueellistamismahdollisuuksia tarkasteltaessa. Alueiden, kaupunkien tai kuntien menestys ei voi perustua valtion työpaikkoihin, mutta niiden merkitystä ei pidä myöskään unohtaa. Kaupungistuminen ja alueellistaminen eivät ole ristiriidassa mm. osaamiskeskittymien tukemisessa. Valtiolla / hallituksella tulee olla strateginen näkemys ja tahtotila valtion läsnäolosta, alueellisesta toiminnasta ja alueellistamisesta. Se on tällä hetkellä heikkoa ja epäselvää. Paikkariippumattomuus on edelläkävijyyttä ja avaa työntekijöille uusia mahdollisuuksia, sekä vahvistaa valtion kilpailukykyä työnantajana. Alueellisen toiminnan ja läsnäolon näkökulma on valtavirtaistettava osaksi normaalia hallinnon ja henkilöstön kehittämistä, johtamista ja ohjausta. Valtio tarvitsee uuden strategian alueelliseen läsnäoloon ja paikkariippumattomuuteen.

Parlamentaarinen työryhmä painottaa paikkariippumattoman työskentelyn mahdollisuuden vahvistamista erilaisin toimenpitein ja kokeiluilla. Alueellistamista koskevaan lainsäädäntöön tulee kirjata tavoitteita, jotka edistävät niin paikkariippumattoman kuin monipaikkaisen työn kehittämistä.

Hallitusohjelmassa esitetään selvitettäväksi poikkihallinnollisesti toteuttamiskelpoiset keinot monipaikkaisen elämän tukemiseksi sekä tähän pohjautuen viedä eteenpäin säädösten ja käytäntöjen uudistamista.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Alueellistamista koskevaan lainsäädäntöön kirjattavissa tavoitteissa tulee huomioida jatkossa ainakin:

- Valtion tehtävien tuloksellinen hoitaminen,
- työvoiman ja osaamisen saatavuuden turvaaminen,
- valtion kilpailukyky työnantajana,
- mahdollisuus paikkariippumattomaan ja monipaikkaiseen työskentelyyn,
- maan tasapainoinen kehittäminen ja työllisyyden sekä elinvoimaisuuden tukeminen maan eri osissa,
- osaamiskeskittymien ja valtion sekä alueiden vuorovaikutuksen tukeminen,
- ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen,
- virkoja avattaessa tulee tehdä lyhyt arviointi paikkariippumattomuudesta kielelliset oikeudet turvaten.

Paikkariippumattoman ja monipaikkaisen työskentelyn edistämiseksi sekä laajamittaisen etätyön tukemiseksi perustetaan yhteistyöskentely-ympäristöjä maan eri osiin. Niihin pyritään muodostamaan uudenlaisia työyhteisöjä, jotka kokoavat valtion toimijoita yli virasto- ja hallinnonalarajojen ja tarvittaessa myös muita ensisijaisesti julkisen sektorin työntekijöitä yhteen. ICT-järjestelmät laitetaan kuntoon tämän mahdollistamiseksi.

- Kunnat tukevat kokeiluja kehittämällä paikallisia ratkaisuja etätyön mahdollistamiseen paremmin mm. hoffice, HUB eli luovat etätyötilat, kokeiluun mukaan myös yksityisen sektorin työntekijöitä.

Valtion toimintojen sijoittamis- tai lakkauttamispäätöksiä tehtäessä huomioidaan nykyistä laajemmin alueen kokonaistilanne mukaan lukien vaikutukset elinkeinorakenteisiin ja työpaikkatarjontaan. Samoin sijoitus- ja lakkauttamispäätösten nettovaikutukseen on kiinnitettävä huomiota.

Alueellistamislainsäädäntöä muutetaan niin, että perustettaessa uusi valtion yksikkö tai toiminto tai laajennettaessa olennaisesti olemassa olevaa yksikköä tai toimintoa, se tulee lähtökohtaisesti sijoittaa pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Pääkaupunkiseudulle sijoitetaan toimintoja vain perustelluista syistä. Uusien toimintojen ja laajennusten osalta pyritään tasapainoiseen ja tarkoituksenmukaiseen sijoittautumiseen.

- Kokeiluluontoisesti vähintään 100 valtion työpaikkaa julistetaan avoimeksi niin, että niissä voi työskennellä paikkariippumattomasti. Kokeilun tulosten pohjalta ne valtion virat, jotka eivät edellytä tiettyä fyysistä sijaintia, avataan paikkariippumattomana, niin että työtä voi tehdä myös pienemmiltä harvaan asutuilta paikkakunnilta käsin.
- Kartoitetaan valtion virastoista pääkaupunkiseudulla ja maakuntakeskuksissa työskenteleviä henkilöitä, jotka haluaisivat tehdä työtä harvaan asutulla maaseudulla ja solmitaan heidän kanssaan etätyösopimus. Annetaan mahdollisuus siirtää oma työ mukana, jos haluaa muuttaa.

2.6 Verotus ja alueelliset tuet paikkaperustaisiksi

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän yhtenä tehtävänä oli tarkastella verohuojennuksiin sekä alueelliseen tukeen liittyviä mahdollisuuksia harvaan asuttujen alueiden näkökulmasta. Tätä osiota arveltiin haasteelliseksi, mistä syystä kohdenneet vero- sekä alueellisia tukia koskevat ehdotukset siirrettiin työryhmän toimintakauden loppupuolelle. Asiakokonaisuudet käsiteltiin 16.1. ja 13.2. 2019 pidetyissä kokouksissa.

Tammikuussa pidetyssä kokouksessa kuultiin seuraavat asiantuntijoiden esitykset: Verotukseen liittyviä näkökulmia, hallitusneuvos, yksikön päällikkö *Panu Pykönen* ja neuvotteleva virkamies *Markus Teräväinen*, VM; Norjan malli, työryhmän varapuheenjohtaja *Tytti Määttä* ja koordinaattori *Riitta Leinonen*, yrityspalveluiden kehittäminen Suomi-Norja, Pohjoiskalotin rajaneuvonta.

Norjassa käytössä olevat vero- ja tukimahdollisuudet, joita myös Ruotsi on viime vuosina huomioinut aluepolitiikassaan, olivat pohjana keskustelulle. Tavoitteena on ollut asutuksen pitäminen koko maassa ja tasavertaisten mahdollisuuksien luominen harvaan asutuille alueille. Lisäksi tarkoituksena on ollut kompensoida pitkistä välimatkoista ja ankarista luonnon olosuhteista aiheutuvia lisäkustannuksia. Tavoitteena on luoda asumiselle, työssäkäynnille ja yritystoiminnalle houkutteleva alue. Norjan pohjoiset erityistukialueet käsittävät Finnmarkin alueen sekä seitsemän pohjoista kuntaa Tromssassa.

Norjassa käytössä olevista monista toiminnoista erityisesti seuraavat asiat herättivät työryhmässä mielenkiintoa sen selvittämiseen, miten toimenpiteet sopisivat Suomen olosuhteisiin:

- Norjassa on käytössä verohuojennusjärjestelmä henkilöille, jotka ovat töissä erityistuki-alueella. Verohelpotukseen kuuluu mm. erityinen poisto ansiotulosta noin 1 500/3 000 euroa sekä alennettu valtionvero 10,55 prosenttia vs. 14,05 prosenttia.

- Norjassa erityistukialueelle muuttavat saavat opintolainansa anteeksi enintään noin 2 500 euroa vuodessa. Edellytyksenä on, että henkilö on ollut töissä tai työnhakija viimeiset 12 kk. Riittävän kauan asumalla laina pyyhkiytyy pois.
- Käytössä on työnantajamaksujen alueellinen porrastus siten, että Finnmarkissa ja Pohjois-Tromssassa se on 0 prosenttia. Etelään päin siirtyessä, maksu nousee, ollen hieman yli 14 prosenttia Oslon alueella. Porrastusta ei sovelleta kaikille aloille. Esimerkiksi rahoitus- ja vakuutusala, teräs- ja keinokuituteollisuus on porrastuksen ulkopuolella.

Tämän lisäksi työryhmässä käsiteltiin syrjäseutulaisien uudelleen käyttöönottamisen mahdollisuutta sekä alueellisen sähköveron sähkönhankinnan kustannusten tasaamisen mahdollisuuksia.

Työryhmä pyysi keskustelussa esillä oleviin vero- ja tukiesityksiinsä lausuntoja VM:n verosastolta, OM:stä sekä STM:stä. Vastauksissa painotettiin ennen kaikkea sitä, että työryhmän esitykset vaativat jatkoselvitystä.

OM:n vastauksessa viitattiin Perustuslain 6§ 1 momenttiin, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Edelleen painotettiin, että lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Toisaalta lainsäädännöllä on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa.

Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkielto, jonka mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Eri asemaan asettaminen on kielletty myös muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen syy voi olla esimerkiksi yhteiskunnallinen asema ja varallisuus.

Erilaista kohtelua verolainsäädännön kontekstissa voidaan pitää jossain määrin eri tavoin valtiosääntöisesti arvioitavana kuin joissain muissa konteksteissa. Perustuslakivaliokunnan käytännössä ei ole katsottu, että laissa täsmällisesti säädetty verovelvollisia erilaiseen asemaan verotuksen suhteen asettava verokohtelu olisi perustuslain yhdenvertaisuussäännösten vastainen. Verolainsäädäntöä koskevia lakiehdotuksia on toisaalta varsin harvoin käsitelty perustuslakivaliokunnassa. Valiokunta ei ole esimerkiksi pitänyt perusteellakaan ongelmallisena ehdotusta, jossa säädettiin määräaikaisesta kotitalousvähennyksen myöntämisestä verovelvollisille osassa maata edellyttäen, että kokeilualue ja vähennyksen edellytykset määriteltiin riittävän tarkasti laissa. Valiokunta on pitänyt valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomana myös tietyn kokeilualan työnantajien vapauttamista sosiaaliturvamaksun maksuvelvollisuudesta kolmen vuoden ajaksi. Valiokunta on pitänyt edelleen mahdollisena säätää lailla korkeammasta kiinteistöveroprosentista laissa määritellyissä

kunnissa. Valiokunta ei nähnyt ongelmia myöskään yliopistojen työnantajan työttömyysvakuutusmaksun alentamisessa kahden vuoden ajaksi.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät Norjan mallin mukaiset ehdotukset perustuvat erilaisen kohtelun osalta ennen kaikkea alueellisiin perusteisiin. Erilaisen kohtelun perusteella on keskeinen merkitys arvioitaessa ehdotusten hyväksyttävyyttä. Pelkkää maantieteellistä kriteeriä ei voida pitää hyväksyttävänä erotteluperusteena. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt jonkinasteiseen erilaisuuteen johtavaa kokeilulainsäädäntöä sinänsä hyväksyttävänä yhdenvertaisuuden kannalta. Valiokunta on tällöin korostanut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn ja että kokeilu saattaa ainakin joissakin rajoissa muodostaa sellaisen hyväksyttävän perusteen, jonka nojalla muodollisesta yhdenvertaisuudesta voidaan tinkiä alueellisessa suhteessa.

Edellä esiin tuoduista näkökohdista voidaan huomata, että lisäselvitettävät toimenpiteet ovat kaikki sellaisia, joihin liittyy selvästi ainakin tiettyä valtiosääntöistä epävarmuutta niiden hyväksyttävyyden osalta. Niitä ei voida nopealla arviolla ja annetuilla tiedoilla pitää selvästi tai yksiselitteisesti perustuslain mukaisina tai sen vastaisina. Toimenpiteiden mahdollisessa jatkovalmistelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota edellä kuvattuihin tekijöihin asian arvioimisessa sekä ylipäättään toimenpiteiden perustuslaillisuuden varmistamisessa.

VM:n vero-osaston antamissa selvityksissä suhtaudutaan kriittisesti työryhmän keskustelussa olleisiin kohdennettuihin vero- ja tukiratkaisuihin. Heidän näkemyksensä mukaan uusien tukien tarpeellisuutta olisi tarkoin harkittava. Uusien tukien luominen verotukseen ilman perusteltuja tarpeita ei ole hyvälle verojärjestelmälle asetettavien tasapuolisuusvaatimusten mukaista. Verojärjestelmän tehtävänä on julkisen talouden rahoituksen turvaaminen eikä kohdistettujen tukien jakaminen.

VM:n vero-osasto toteaa, että verotuksen ensisijainen tehtävä on rahoittaa julkisen sektorin tehtävät ja velvoitteet. Talouskasvua parhaiten tukevana verojärjestelmänä pidetään mahdollisimman neutraalia, selkeää ja ennustettavaa verojärjestelmää. Neutraali verojärjestelmä kohtelee samanlaista taloudellista toimintaa samalla tavoin, joten se ohjaa taloudellista päätöksentekoa mahdollisimman vähän. Erilaisiin alueellisiin verotuksiin liittyy aina sekä valtioneuvoston näkökulma että perustuslain yhdenvertaisuusnäkökulma.

STM kommentoi työryhmän ehdotusta alueellisen työnantajan sosiaaliturvamaksun poistamiseksi / alentamiseksi toteamalla, että kokeilu vuosina 2003–2012 ei tuottanut niitä työllisyys ym. tavoitteita, joita siltä odotettiin. Mahdollinen alueellinen vakuutusmaksualennus katsottaisiin yritystueksi, jota ministeriön mukaan halutaan ennemmin supistaa. Suuria ongelmia nähdään olevan myös, miten maksualennuksen alue määritellään. Jos vaihtoehtona on, että työnantajan maksualennus myönnettäisiin yrityksen kotipaikan

perusteella, saattaisi se houkuttaa yritysten perustamista kyseiselle alueelle. Itse yritystoiminta voitaisiin kuitenkin harjoittaa muualla. Maksuvapauden piiriin kuulumisen olisi ratkaistava ennen kuin mahdollisiin kokeiluihin ryhdyttäisiin.

Ministeriön vastauksessa nostetaan esille kaksi vaihtoehtoa. Näistä mallia, jossa työnantajat vapautetaan sosiaaliturvamaksuista, pidetään hankalana toteuttaa. Malli edellyttäisi lukuisten yksityiskohtien tarkastelua. Toinen malli, jossa työnantajien sosiaaliturvamaksut kompensoidaan jälkikäteen työnantajille, on myös haasteellinen, mutta teknisesti mahdollinen malli.

Saatujen selvitysten pohjalta *Parlamentaarinen työryhmä* esittää, että on tarvetta laatia laajempi perustuslaillinen selvitys keskustelussa esillä olleista vero- ja alueellisiin tukiin liittyvistä esityksistä.

Hallitusohjelmassa todetaan: Toteutetaan harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän esityksen pohjalta vaikuttavuusarviointi ja muodostetaan toimenpideohjelma kokeiluineen elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseksi myös väestöään menettäville alueille.

Parlamentaarisen työryhmän esittämät toimenpiteet:

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä totesi, että alla olevien viiden toimenpideesityksen osalta tulee käynnistää laajempi perustuslaillinen ennakoarviointi. Arvioinnissa huomioidaan riittävällä ja tarkalla tasolla kohtelun oikeasuhtaisuus ja miten kohtelu saatetaan voimaan. Kohtelun oikeasuhtaisuuden arvioiminen edellyttää mahdollisimman hyvät ja eritellyt tiedot ja ennusteet siitä, miten esitykset tulisivat vaikuttamaan. Selvityksessä huomioidaan myös kuntarajoista riippumattoman paikkatietojärjestelmän hyödyntämismahdollisuudet. Ennakoarvioinnille varataan rahoitus ja se toteutetaan. Ennakoarvioinnin valmistuttua valtioneuvosto tekee päätöksen, ryhtyykö se esitettyihin toimenpiteisiin.

- Verohuojennus palkasta harvaan asutulle alueelle työn perässä muuttavalle. Luodaan verohuojennusjärjestelmä harvaan asutulle maaseudulle, jotta saadaan osaavaa työvoimaa alueelle.
- Harvaan asutun maaseudun alueelle töihin muuttavat saavat opintolainansa anteeksi 2 600 euron arvosta vuosittain. Lainan korot pitää maksaa itse. Riittävän kauan asumalla laina pyyhkiytyy pois.
- Poistetaan uusilta harvaan asuttujen alueiden yrityksiltä työnantajamaksut, Norjan mallin mukaisesti.
- Syrjäseutulisiä: Syrjäseutulisiä maksettaisiin harvaan asutuilla alueilla toimiville valtion ja kuntien virkamiehille. Valtio kompensoi syrjäseutulيسان kunnille valtiosuusjärjestelmän kautta.
- Tasataan alueellisen sähköhankinnan kustannuksia.

3 Jatkotoimenpiteitä

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän toimikausi loppui 30.9.2019. Asettamiskirjeessä ei ole kirjausta siitä, miten mahdollinen toimenpide-esitysten toteutumisen seuranta järjestetään. Seurannasta sekä toteutuneiden toimenpide-ehdotusten vaikuttavuuden arvioinnista on käyty työryhmässä viimeisten kokousten yhteydessä keskustelua.

Suuri osa Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän toimenpide-ehdotuksista löytyy Rinteen hallitusohjelmasta. Monet niistä ovat periaatelinjauksia ja vaativat konkreettisia toimenpiteitä ja rahoituksen osoittamista toteutuakseen. Osa parlamentaarisen työryhmän toimenpide-ehdotuksista ei ole edennyt. Työryhmässä on pidetty tärkeänä, että ehdotusten etenemistä ja toteutumista seurataan systemaattisesti ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.

Hallitusohjelmassa on kirjaus ”Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän esityksen pohjalta toteutetaan vaikuttavuusarviointi ja muodostetaan toimenpideohjelma kokeiluineen elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseksi myös väestöään menettäville alueille”.

Vuoden 2020 valtion talousarvioesityksessä on esitetty neljä miljoonaa euroa tähän kokonaisuuteen. Eduskunta hyväksyy lopullisen talousarvion joulukuussa. Kokeiluihin osoitetut varat on kohdennettu maa- ja metsätalousministeriön maaseudun kehittämismomentille. Maaseudun kehittämismomentilta rahoitetaan mm. Maaseutupolitiikan neuvoston sekä siihen kuuluvien viiden temaattisen verkoston toimintaa. Yksi näistä on HAMA-verkosto, joka on ollut keskeinen toimija Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän kokouksien valmistelussa.

Määrärahan lisäys mahdollistaa hallituskauden aikana kohdennetut kokeiluhankkeet harvaan asutuilla alueilla. Tähän kuuluu mm. harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän esittämä perustuslaillinen ennakoarviointi, sisältäen mm. Norjan mallin mukaisia verotukseen ja opintolainan vähennykseen liittyviä toimenpiteitä sekä syrjäseutulisan käyttöön oton mahdollisuudet. Elinvoimaisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisen

lisäksi kokeiluihin voisi sisällyttää myös mm. hallitusohjelmassa kirjatut esitykset harvaan asutuille alueille kohdennetuille uusien toimintatapojen kokeiluihin peruspalveluiden oikeuksien turvaamiseen, hallinnon rajat ylittäviin liikkumispalveluinnovaatioihin sekä esim. monipaikkaisen asumisen tukemiseksi. Myös muita parlamentaarisen työryhmän ehdotuksia voisi ajatella sisällytettävän kokeiluihin.

Kokeiluhankkeiden valmisteluun, toteutukseen ja seurantaan laaditaan tarkempi suunnitelma syksyn 2019 aikana. Parlamentaarinen työryhmä on keskustellut siitä, että kokeilujen suunnitteluun, valintaan ja toteutuksen seurantaan asetettaisiin toimielin, missä keskeisten ministeriöiden lisäksi olisi myös parlamentaarinen edustus. Samalla kyseinen toimielin voisi vastata parlamentaarisen työryhmän ehdotusten seurannasta. HAMA-verkosto voisi toimia kyseisen toimielimen työrukkasena, valmistellen kokeiluhankkeita päätöstä varten, samalla kun verkosto toimii yhteyslinkkinä alueille. Kokeiluhankkeiden seuranta ja arviointi on myös tärkeä osa kokonaisuutta.

Liite 1: Parlamentaarisen työryhmän toiminta

Tausta ja tarve

Harvaan asutun maaseudun verkosto (jäljempänä HAMA-verkosto) on toiminut yli 20 vuoden ajan osana kansallista maaseutupoliittista verkostoa Suomessa. Vuonna 1996 perustettiin syrjäistä maaseutua varten oma teemaryhmänsä, joka on vuodesta 2005 alkaen toiminut myös nimillä harvaan asuttujen alueiden teemaryhmä ja väljästi asutun maaseudun teemaryhmä. Verkoston ensisijaisena tehtävänä on nostaa harvaan asutun maaseudun erityisolosuhteet poliittisen päätöksenteon tietoisuuteen. HAMA-verkosto toimii ainoana kokonaisvaltaisesti harvaan asuttua maaseutua tarkastelevana ja keskeisiä asioita edistävänä tahona. HAMA-verkosto on yksi Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) viidestä verkostosta. Kaikki maaseutupolitiikan viisi verkostoa edistävät kansallisen maaseutupolitiikan tavoitteita.

HAMA-verkosto laati vuonna 2017 julkaistun Harvaan asutun maaseudun kehittämissstrategian 2017–2020 ([linkki](#)). MANE hyväksyi strategian 20.12.2016. Kehittämissstrategia antaa realistisen kuvan harvaan asutun maaseudun nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä. Strategiaan on koottu keskeisimmät toimenpiteet, jotka tulisi toteuttaa, jotta harvaan asutun maaseudun potentiaali saadaan täysimääräisesti hyödynnettyä.

HAMA-verkosto esitti toukokuussa 2017 valtioneuvostolle, että Suomeen perustetaan parlamentaarinen työryhmä maan harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi. Valtioneuvoston kanslia siirsi asian MMM:n käsiteltäväksi, koska asia kuului MMM:n toimialaan. Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä totesi Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) kokouksessa toukokuussa 2017, että MMM kannattaa parlamentaarisen työryhmän asettamista ja valmistelee asiaa valtioneuvostolle vietäväksi.

Valtioneuvosto asetti lokakuussa 2017 toimikaudelle 1.11.2017–30.9.2019 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi ([linkki](#)).

Tavoitteet ja tehtävät

Työryhmän tavoitteena oli esittää konkreettisia poliittisia toimenpiteitä harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden vahvistamiseksi.

Työryhmän tehtävänä asettamiskirjeen mukaan olivat mm. seuraavat asiat:

- Käydä läpi ja esittää konkreettisia poliittisia toimenpiteitä Harvaan asutun maaseudun strategian 2017–2020 toimenpiteiden toteutukselle.
- Käydä läpi ja käsitellä Ruotsin selvityksen toimenpide-ehdotuksia ja esittää mitkä olisivat toteutettavissa Suomessa. Myös Norjan aluepoliittisiin toimenpiteisiin oli syytä tutustua.
- Tarkastella verohuojennuksiin sekä alueelliseen tukeen liittyviä mahdollisuuksia harvaan asutun maaseudun näkökulmasta.
- Hakea uusia byrokratian purkuun liittyviä toimenpiteitä.
- Selvittää, voisiko maaseutuvaikutusten arviointityökalun käyttö maakunta- ja sote-uudistuksessa tulla velvoittavaksi harvaan asutuilla alueilla.

Työryhmän kokoonpano

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisessa työryhmässä oli edustettuna kaikki eduskuntapuolueet eduskuntakaudelta 2015–2019. Työryhmässä oli yhteensä kaksi edustajaa jokaisesta neljästä suurimmasta eduskuntapuolueesta ja yksi edustaja muista eduskuntapuolueista. Puolueet, joilla oli ryhmässä yksi edustaja, saivat nimetä varajäsenen. Suurimman puolueen toinen jäsen, kansanedustaja Anne Kalmari (Kesk.) toimi puheenjohtajana. Varapuheenjohtajana toimi HAMA-verkoston asiantuntijaryhmän puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Tytti Määttä.

Työryhmän muut jäsenet olivat Mikko Kärnä (Kesk.), Susanna Koski (Kok.), Markku Eestilä (Kok.), Johanna Ojala-Niemelä (SPD), Raimo Piirainen (SDP), Kari Kulmala (Sin.), Lea Mäkipää (Sin.), Lauri Heikkilä (PS), Eliisa Panttila (PS varajäsen), Hanna Halmeenpää (Vihr.), Johanna Karimäki (Vihr. varajäsen), Katja Hänninen (Vas.), Kaisa Korhonen (Vas. varajäsen), Stefan Wallin (RKP), Mikaela Nylander (RKP varajäsen), Sari Tanus (KD) ja Olavi Kietäväinen

(KD varajäsen). Pysyvinä asiantuntijoina työryhmässä olivat Marja Kokkonen (MMM), Laura Jänis (MMM varaedustaja), Jarmo Palm (TEM), Hanna-Mari Kuhmonen (TEM varaedustaja), Anne-Marie Välikangas (VM) sekä Jyri Inha (VM varaedustaja).

Eduskuntavaalien 2019 jälkeen Vihreiden edustajiksi työryhmään vaihtuivat Atte Harjanne ja Tiina Elo (varajäsen). Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen edustajaksi vaihtui Anders Norrback.

Maaseutupolitiikan neuvoston pääsihteeri, neuvotteleva virkamies Christell Åström maa- ja metsätalousministeriöstä ja erityisasiantuntija Tarja Lukkari Harvaan asutun maaseudun verkostosta toimivat työryhmän sihteereinä.

Työryhmän viestintä

Työryhmän toiminta perustui Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategian teemojen mukaiseen jaotteluun. Tavoitteena oli saada aikaan konkreettisia poliittisia ehdotuksia.

Työryhmän viestinnän tavoitteena oli olla avointa ja osallistavaa. Toiminnasta ja teemoista tiedotettiin sosiaalisen median kautta ja nostettiin käytännön esimerkkien kautta työryhmän tehtäviä keskusteltavaksi. Tärkein some-kanava oli HAMA-verkoston facebook-sivusto sekä twitter. Harvaan asuttujen alueiden maakuntaliittojen yhdyshenkilöverkoston kautta viestiä lähetettiin maakuntaliitoille. Kokousten jälkeen laadittiin tiedotteet, jotka lähetettiin tiedotusvälineille ja jaettiin sosiaalisen median kautta. Infrastruktuuriin liittyvien toimenpide-esitysten valmistuttua pidettiin eduskunnassa tiedotustilaisuus, jonka kautta saatiin näkyvyyttä TV:ssä ja lehdissä. Tiedottamisessa on hyödynnetty sekä maaseutupolitiikan että MMM:n viestintäresursseja. Parlamentaaraisella työryhmällä oli tietosivu MMM.fi -sivuilla.

Toiminnan periaatteiksi sovittiin:

- Avoin ja osallistava viestintä,
- hyvä ja perusteellinen kokousten valmistelu jälkitöineen,
- ryhmien aktiivinen toiminta ja sitoutuminen,
- rohkeus nostaa harvaan asutun maaseudun kannalta tarpeellisia esityksiä,
- uudet innovatiiviset avaukset.

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä kokoontui yhteensä 14 kertaa ja piti yhden etäkokouksen. Tämän lisäksi pidettiin helmikuussa 2019 seminaari, missä työryhmän jäsenet esittelivät siihen asti ryhmässä hyväksytyt toimenpide-ehdotukset laajemmalle verkostolle ja medialle. Työryhmä luovutti loppuraportin Maaseutupolitiikan neuvoston puheenjohtajalle maa- ja metsätalousministeri Lepälle 11.10.2019. Parlamentaarisen työryhmän kokouksia valmisteltiin pitämällä ennen kunkin teeman käsittelyä HAMA-verkoston asiantuntijaryhmän kokous, jossa kuultiin kustakin teemasta asiantuntijaalustuksia ja käytiin yhteisiä keskusteluja.

Jokaista teemaa käsiteltiin kahdessa parlamentaarisen työryhmän kokouksessa. Teemoista tehtiin ennakkokysely, jossa selvitettiin työryhmän jäsenten näkemyksiä tarvittavista toimenpiteistä. Kokouksissa oli asiantuntija-alustuksia. Ensimmäisen kokouksen pohjalta koottiin toimenpide-esitykset, joita kukin puolue käsitteli omassa ryhmässään. Kannanottojen ja tiedonhankinnan pohjalta toiseen kokoukseen tuotiin valmiimpi esitys toimenpiteistä. Kokouksessa käytiin toimenpiteet läpi ja muokattiin lopulliseen muotoonsa. Osa toimenpiteistä siirrettiin tammikuussa 2019 pidettyyn verotusasioita käsittelevään kokoukseen.

Työryhmän kokoukset

1. Kokous 20.11.2017: Orientoituminen aiheeseen, yhteisen työsuunnitelman hyväksyminen.
 - Kokouksessa kuultiin seuraavat esitykset: Harvaan asutun maaseudun ajankohtaiskatsaus/maaseutupolitiikan professori, *Hilkka Vihinen*, LUKE; HAMA-strategian tavoitteet/HAMA-verkoston pj. *Tytti Määttä*; Ruotsin maaseutupolitiikan tilanne/MANEn pääsihteeri, *Christell Åström*, MMM.
2. Kokous 7.2.2018: Kunnossa oleva infrastruktuuri mahdollistaa asumisen ja yrittämisen (Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia, luku 3.6.).
 - Kokouksessa kuultiin seuraavat asiantuntijoiden esitykset: Tietoverkot ja digitalisaatio, liikkumiseen liittyvä puheenvuoro, ylitarkastaja *Katariina Vuorela*, LVM ja tiestöön liittyvä esitys, yksikön päällikkö, *Tuomas Toivonen*, liikennevirasto.
3. Kokous 4.4.2018: Kunnossa oleva infrastruktuuri mahdollistaa asumisen ja yrittämisen (Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia, luku 3.6.).
 - Sovittiin toimenpiteet ja pidettiin tiedotustilaisuus.

4. Kokous 25.4.2018: Uudistuvaa, innovatiivista ja verkottunutta yritystoimintaa (Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia luku 3.3.).
 - Kokouksessa kuultiin seuraavat esitykset: Tulevaisuuden yrittäjyys harvaan asutuilla alueilla/Lainsäädäntöasioiden päällikkö *Tiina Toivonen*, Suomen yrittäjät; Työllistäminen harvaan asutulla maaseudulla / neuvotteleva virkamies *Päivi Haavisto-Vuori*, Työllisyys ja toimivat markkinat -osasto, TEM ja erityisasiantuntija *Ville Heinonen*, Alueet ja kasvupalvelut -osasto, TEM; ennakkokyselyn tulokset / erityisasiantuntija *Tarja Lukkari*, Harvaan asutun maaseudun verkosto.
5. Kokous 6.6.2018: Uudistuvaa, innovatiivista ja verkottunutta yritystoimintaa (Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia: luku 3.3.).
 - Sovittiin toimenpiteet.
6. Kokous 26.9.2018: Luontoa ja raaka-ainevaroja hyödynnetään ekologisesti kestävästi (Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia: luku 3.4.).
 - Kokouksessa kuultiin seuraavat esitykset: Kansallispuistojen ja muiden luonnonsuojelualueiden matkailullinen kehittäminen harvaan asutuilla alueilla / luontopalvelujohtaja *Timo Tanninen*, Metsähallitus; Puunjalostaminen ja puurakentaminen harvaan asutuilla alueilla / ohjelmanpäällikkö *Petri Heino*, YM; Hajautettu energian tuotanto, miten voidaan tukea parlamentaaraisella toiminnalla? / toimitusjohtaja *Mika Arffman*, Envitecpolis Oy; Erämatkailun kehittämisen mahdollisuuksia / erätalouspäällikkö *Jukka Bisi*, Metsähallitus.
7. Kokous 17.10.2018: Luontoa ja raaka-ainevaroja hyödynnetään ekologisesti kestävästi (Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia: luku 3.4.).
 - Sovittiin toimenpiteet.
8. Kokous 21.11.2018: Julkiset palvelut saadaan uusien palvelumuotojen ja kumppanuiden kautta (Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia: luku 3.5.).
 - Kokouksessa kuultiin seuraavat esitykset: Palvelujen nykytilanne harvaan asutulla maaseudulla / *Antti Rehunen*, erikoistutkija, SYKE; Koulutuksen haasteita harvaan asutulla maaseudulla, toteutuuko alueellinen yhdenvertaisuus (mm. PISA, yhteishakurekisterit, etäisyydet palveluihin) / *Jonna Pulkkinen*, projektitutkija, koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto; Poliisi harvaan asutuilla alueilla – miten poliisi turvaa alueen olot nyt ja tulevaisuudessa? / *Sanna Heikinheimo*, poliisijohtaja, Poliisihallitus; Rajavartiolaitos ja harvaan asutun maaseudun turvallisuus / *Jaakko Hamunen*, eversti Rajavartiolaitoksen esikunnan suunnittelu- ja talousyksikön päällikkö.
9. Kokous 12.12.2018: Julkiset palvelut saadaan uusien palvelumuotojen ja kumppanuiden kautta (Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia: luku 3.5.).
 - Sovittiin toimenpiteet.

10. Kokous 16.1.2019: Harvaan asuttua maaseutua käsittelevät verotukseen liittyvät toimenpiteet.
 - Kokouksessa kuultiin seuraavat esitykset: Verotukseen liittyviä näkökulmia hallitusneuvos, yksikön päällikkö *Panu Pykönen* ja neuvotteleva virkamies *Markus Teräväinen* / VM; Norjan malli, *Tytti Määttä* ja *Riitta Leinonen*, koordinaattori, yrityspalveluiden kehittäminen Suomi-Norja, Pohjoiskalotin rajaneuvonta.
11. Kokous 13.2.2019: Työryhmän esitykset verotukseen liittyen.
 - Sovittiin toimenpiteet.
12. Seminaari 27.2.2019.
 - Seminaarissa kuultiin erikoistutkija *Antti Rehusen* (Suomen ympäristökeskus) esitys harvaan asuttu maaseutu faktoina ja tutkimusprofessori *Hilkka Vihisen* (Luonnonvarakeskus) tulkintaa mitä löytyy faktojen takaa.
 - Työryhmän jäsenet esittelivät työryhmän esittämiä toimenpiteitä.
13. Kokous 13.3.2019: Seminaarin palautekeskustelu ja loppukauden työsuunnitelmasta sopiminen.
14. Kokous 18.6.2019: Käytiin läpi, mitkä toimenpide-esitykset olivat päässeet osaksi hallitusohjelmaa ja sovittiin jatkotoimenpiteistä.
15. Etäkokous 26.8.2019 aiheina monipaikkaisuus ja paikkariippumaton työ.
 - Kuultiin Kuntaliiton varatoimitusjohtaja *Timo Reinan* esitys alueellistamiseen liittyvistä periaatteista. Parlamentaarinen työryhmä kävi Reinan ja Ikosen raportin läpi ja keskusteli aiheesta Reinan kanssa.
16. Kokous 12.9.2019: Sopiminen monipaikkaisuuteen liittyvistä toimenpiteistä.
17. Loppuraportin luovutus ja infotilaisuus 11.10.2019.

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019

- 1 Saaristo- ja vesistöaluepolitiikat Euroopassa -selvitys
- 2 Saariselvitys 2018
- 3 Uusi alkua. Maatalous on myös tulevaisuuden elinkeino
- 4 Kansallinen rapustrategia
- 5 Keinoja orgaanisten lannoitevalmisteiden käytön edistämiseen
- 6 En ny början. Jordbruk är också framtidens näringsgren
- 7 Kansallinen metsästrategia 2025 - päivitys
- 8 Finlands nationella skogsstrategi 2025 - en uppdatering
- 9 Mahdollisuudet helpottaa epäorgaanisten lannoitteiden tuontia
- 10 Maa- ja metsätalousministeriön tilinpäätös vuodelta 2018
- 11 Kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumis suunnitelman 2022 toimeenpanon väliarviointi
- 12 Maaseutuohjelma 2014-2020 - neuvontatoimenpiteen arviointi
- 13 Genetic resources policy of the Ministry of Agriculture and Forestry
- 14 Tapion tarhoissa ja Ahdin apajilla - selvitys valtakunnallisen metsästys- ja kalastusmuseotoiminnan kehittämismahdollisuuksista
- 15 Maaseutuohjelma 2014-2020 - arviointi energiavaikutuksista
- 16 Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmien aluetalous- ja työllisyysvaikutukset; Vaikuttavuusanalyysi kaudelta 2007-2013
- 17 National Forest Strategy 2025 - updated version
- 18 Suomalaisyrityksistä maailman vesivastuullisimmat. Tiekartta 2019-2030
- 19 Hygieniaopas eläinlääkärin vastaanotolle
- 20 Maaseutuohjelma 2014-2020 -arviointi innovointi, koulutus ja yhteistyövaikutuksista
- 21 Arviointi Manner-Suomen maaseutuohjelman 2014-2020 merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle
- 22 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportti

Maa- ja metsätalousministeriö

Hallituskatu 3 A, Helsinki
PL 30, 00023 Valtioneuvosto
mmm.fi

ISBN: 978-952-366-012-0 PDF

ISSN: 1797-397X PDF